



LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Haltuun uskotun omaisuuden tulkinta yritysten vastuuvakuutuksissa

Mäki, Salla

2013 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Haltuun uskotun omaisuuden tulkinta yritysten vastuuvastuuksissa

Salla Mäki
Liiketalous
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2013

Salla Mäki

Haltuun uskotun omaisuuden tulkinta yritysten vastuuvakuutuksissa

Vuosi 2013 Sivumäärä 39

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella yritysten toiminnanvastuuvakuutuksissa olevaa rajoitusehtoa, jonka mukaan haltuun uskotulle omaisuudelle aiheutettuja vahinkoja ei pääsääntöisesti korvata yritysten vastuuvakuutuksista. Yrityksille myydään erikseen haltuun uskotulle omaisuudelle aiheutuneita vahinkoja varten vakuutusturvaa, mutta nämä vahingot olen rajannut opinnäytetyöstäni ulkopuolelle ja keskityn vain vastuuvakuutuksen perusehtoihin.

Työskentelen vahinkovakuutusyhtiö Ifissä yritysten vastuuvahinkojen erikoiskäsittelijänä ja löysin opinnäytetyöni aiheen työpaikaltani, arkipäiväisten vahinkoasioiden parista. Opinnäytetyöni alkaa vahinkovakuutusyhtiö Ifin esittelyllä eli kerron yrityksestä, jolle opinnäytetyöni teen. Opinnäytetyössäni perehdyn tämän jälkeen vahingonkorvauslakiin, joka Suomessa määrittää vahingonkorvauksen perusteet: milloin toinen on korvausvelvollinen, mitä korvataan ja kuka on oikeutettu korvaukseen. Tämän jälkeen kerron yleisesti yritysten vastuuvakuutuksista, esimerkiksi mikä vastuuvakuutus on ja mitä vastuuvakuutus kattaa. Viimeinen laaja osio käsittelee haltuun uskotun omaisuuden määritelmää. Olen perehtynyt haltuun uskottuun omaisuuteen vakuutusyhtiö Ifin vakuutusehtojen sekä Vakuutuslautakunnan ratkaisemien vahinkotapausten pohjalta.

Haltuun uskottu omaisuus on laaja käsite. Se kattaa vakuutuksenottajalla työn kohteena ja hallussa olevan sekä huolenpitovelvollisuuden alaisen omaisuuden, eikä tällaiselle omaisuudelle aiheutuneita vahinkoja korvata vakuutuksenottajan vastuuvakuutuksen perusteella. Eri laisten vahinkotapausten sekä vakuutusehdon perusteella olen selvittänyt työssäni haltuun uskotun omaisuuden määritelmää ja sen tulkintaa oikeudellisen lähdemateriaalin avulla. Opinnäytetyöni on siten lainopillinen.

Asiasanat: vastuuvakuutus, vahinkovakuutusyhtiö If, vahingonkorvauslaki, haltuun uskottu omaisuus

Salla Mäki

Property in care, custody or control terms construction in company's liability insurance

Year	2013	Pages	39
------	------	-------	----

This thesis is meant to treat companies' liability insurance term dealing with property in care, custody or control. Damages to property in care, custody or control are not usually covered by liability insurance. Companies can buy a liability insurance which covers damages to property in care, custody or control. I do not deal with this insurance which covers all damages in this thesis.

I work in If P&C Insurance Company Ltd (If) as a companies' liability claims handler. I found this subject to my thesis at my work place for everyday claims. My thesis begins with introduction of If. I tell the basics on the insurance company. After this introduction I look closely at Finnish law on damages. This law states when a person is liable to pay damages, the amount of damages and who is justified to get compensation for damage. Next unity deals with liability insurance. What is liability insurance? What does liability insurance cover? In the last section I tell more about the term relating to property in care, custody or control. I have familiarized myself with this subject with If and the Finnish Financial Ombudsman bureau.

Property in care, custody or control is a very extensive concept. It covers all property which the insured works with or has in custody or insured controls. Damages which happen are not covered by liability insurance. With different claims and this term I have explained this liability insurance term and how extensively it is interpreted with juridical references. The thesis is legal.

Keywords: liability insurance, insurance company If, law for damages, property in care, custody or control

Sisällys

1	Johdanto ja työn tavoitteet	7
2	Vahinkovakuutusyhtiö If	8
2.1	Markkina-alueet	8
2.2	Liiketoiminta-alueet	9
2.3	Visio ja arvot	9
3	Vahingon korvaaminen	10
3.1	Mikä on vahinko?	12
3.2	Vakuutusten rooli vahingonkorvauksessa	12
3.3	Korvausvastuun perusteet	13
3.3.1	Tuottamus	13
3.3.2	Ankara vastuu	14
3.3.3	Isännänvastuu	15
3.4	Syy-yhteys vahingonkorvausoikeudessa	16
3.5	Korvattava vahinko	16
3.5.1	Esinevahinko ja esinevahingon korvauksen määrä	17
3.6	Vahingonkärsijän oma myötävaikutus vahinkoon	18
4	Vastuuvakuutus	18
4.1	Yrityksen toiminnan vastuuvakuutus	19
4.1.1	Vahinkoa kärsineen asema	20
4.2	Vakuutettu toiminta	21
4.3	Vastuuvakuutuksen ajallinen ulottuvuus	21
4.4	Vakuutusmäärä ja omavastuu	23
4.5	Vastuuvakuutuslajit	23
4.6	Vastuuvakuutuksen rajoitusehdot	24
5	Haltuun uskottu omaisuus	25
5.1	Haltuun uskotun omaisuuden rajoitusehto	25
5.2	Haltuun uskotun omaisuuden rajoitusehdon soveltaminen	26
5.2.1	Hyödyksi käytettävänä oleva omaisuus	27
5.2.2	Käsiteltävänä ja toiminnan kohteena oleva omaisuus	28
5.2.3	Työn kohde	29
5.2.4	Huolehdittavana ja säilytettävänä oleva omaisuus	31
5.2.5	Suojausvelvoitteen alainen omaisuus	32
6	Johtopäätökset	34
7	Lopuksi	36
	Lähteet	37

Laki- ja lyhenneluettelo

RaideIVastL Raideliikennevastuulaki, 5.2.1999/113

RL Rikoslaki 19.12.1889/39

VahL Vahingonkorvauslaki 31.5.1974 / 412

VSL Vakuutusopimuslaki 28.6.1994 / 543

VKL Vakuutuslautakunta

1 Johdanto ja työn tavoitteet

Työskentelen Vahinkovakuutusyhtiö Ifissä yritysten vastuuvahinkojen korvausosastolla vastuuvahinkojen erikoiskäsittelijänä. Halusin tehdä työelämälähtöisen opinnäytetyön, joka liittyisi oikeustradenomin opintoihini ja josta olisi konkreettista hyötyä. Oli luonnollista etsiä työni aihetta omalta osastoltani päivittäisten työasioiden parista. Päätin keskittyä yritysten vastuuvakuutuksissa esiintyvään haltuun uskottua omaisuutta koskevaan rajoitusehtoon, jonka tulkinta on hankalaa välillä jopa kokeneille korvauskäsittelijöille. Haltuun uskottuna omaisuutena yleisesti pidetään vakuutuksenottajan työkohdetta, jota hän korjaa, tai vakuutuksenottajan lainaamaa taikka vuokraamaa omaisuutta. Haltuun uskotun omaisuuden rajanveto on tulkinnallista ja usein haltuun uskotulle omaisuudelle sattuneiden vahinkojen korvauksista riidelään Vakuutuslautakunnassa asti. Ei ole yksiselitteistä määritelmää eikä korvauslinjaa siitä, mikä katsotaan haltuun uskotuksi omaisuudeksi ja mikä ei, eikä siitä, kuinka laajasti tätä käsitettä tulkitaan.

Perusvastuuvakuutusturvaehto ei sisällä vakuutusta haltuun uskotulle omaisuudelle. Kaikki omaisuus, joka on yrityksellä hallussa, lainassa, asennettavana, työn kohteena, jotenkin käsiteltävänä tai huolehdittavana, on rajattu vastuuvakuutuksen ulkopuolelle. Tällaiselle omaisuudelle aiheutuneita vahinkoja ei vastuuvakuutuksen perusteella korvata. Yritysten vastuuvakuutuksiin myydään myös laajennusturva, jolloin hallussa olevalle omaisuudelle sattunut vahinko korvataan. (Haltuunuskottu omaisuus 2011.) Nämä vakuutukset rajaavat opinnäytetyössäni pois ja keskityn selvittämään vain edellä kerrottua perusvastuuvakuutukseen liittyvää tulkintaongelmaa. Olen sopinut opinnäytetyöni tekemisestä osastomme korvausjohtajan, silloisen esimieheni Heli Lehmussaari-Rehnin kanssa.

Varsinainen tutkimuskysymykseni on selvittää, mikä omaisuus katsotaan vastuuvakuutuksissa hallussa olevaksi omaisuudeksi, jonka vahingoittumista ei korvata vastuuvakuutuksesta. Kuinka laaja tämä käsite on ja kuinka sitä tulkitaan? Korvauspäätösten tekeminen on jatkuvaa vakuutusehtojen ja vahingonkorvauslain tulkittamista. Yritän selvittää tulkintakäytäntöä ja avata sitä Vakuutuslautakunnan käsittelemien vahinkotapausten pohjalta. Aiheeni on tärkeä ja hyödyllinen kaikille, jotka työskentelevät yritysten vastuuvakuutusten piirissä.

Opinnäytetyöni on lainopillinen. Työni oikeudellisina lähteinä käytän vahingonkorvaus- ja vakuutus oikeudellisia lakeja, kirjallisuutta sekä Vakuutuslautakunnan ratkaisemia vahinkotapauksia. Käytän teoriaosuudessa myös vahinkovakuutusyhtiö Ifin vastuuvakuutusturvaehtoja sekä Ifin omaa koulutusmateriaalia koskien haltuun uskottua omaisuutta. Haltuun uskotun omaisuuden määritelmää ja sen rajausta tarkastelen Vakuutuslautakunnan arvioimien tapausten pohjalta.

Opinnäytetyöni jatkuu johdannon jälkeen teoriaosuudella. Ensin kerron yhtiöstä, jolle työni teen. Sen jälkeen tarkastelen vahingonkorvauslain perusteita ja vastuuvakuutusta. Tämän jälkeen käsittelen vastuuvakuutuksissa ilmenevää haltuun uskottua omaisuutta vakuutusehtojen sekä Vakuutuslautakunnan tapausten mukaan. Lopuksi tiivistän omat johtopäätökseni ja havaintoni, jotka koskevat tätä ehtopykälää ja sen tulkintaa. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää haltuun uskotun omaisuuden määritelmää.

2 Vahinkovakuutusyhtiö If

Vahinkovakuutusyhtiö If on Pohjoismainen vahinkovakuuttaja; yhtiöllä on 3,6 miljoonaa asiakasta, ja se käsittelee 1,4 miljoonaa vahinkoa vuodessa (If lyhyesti 2012). If on perustettu vuonna 1999 yhdistämällä ruotsalaisen ja norjalaisen vakuutusyhtiön vahinkovakuutustoimet. Tavoitteena oli kasvaa Pohjoismaiden suurimmaksi vahinkovakuuttajaksi. Vuonna 2001 Sampo-konsernin vahinkovakuutustoimista tuli osa Ifiä. Muutamaa vuotta myöhemmin, vuonna 2004, If siirtyi kokonaan Sammon omistukseen ja nykyisinkin vahinkovakuutusyhtiö Ifin omistaja on Sampo Oyj. Vaikka Ifin oma historia ei olekaan kovin pitkä, Ifillä on emoyhtiön kautta ollut vakuutusasiakkaita 100 vuoden ajan. Tällä hetkellä If työllistää 6400 henkilöä yhdeksässä eri maassa. (Historia 2012.)

2.1 Markkina-alueet

Vahinkovakuutusyhtiö Ifillä on liiketoimintaa Ruotsissa, Norjassa, Suomessa, Tanskassa, Baltiassa sekä Venäjällä. Ifin kokonaismaksutulo oli 4 miljardia euroa vuonna 2010. (Tietoa Ifistä 2012.) Nykyinen pääkonttori sijaitsee Ruotsissa, Tukholmassa. Toimitusjohtajana työskentelee Tornbjörn Magnusson (If lyhyesti 2012). Kansainvälisille asiakkaille on toimipisteitä ympäri Eurooppaa, esimerkiksi Ranskassa, Saksassa ja Iso-Britanniassa. Baltiaan If laajeni vuonna 2002 ja tarjoaa vakuutuksia henkilö- ja yritysasiakkaille. Baltian toiminta on yhdistetty vuonna 2009 yhdeksi yhtiöksi (If P & C Insurance AS), joka on rekisteröity Viroon. Yhtiön sivukonttorit sijaitsevat Latviassa ja Liettuassa. Venäjällä If aloitti toimintansa vuonna 2006. (Markkina-alue ja ympäristö 2012.)

Suomessa Ifin markkinaosuus on 25 %, Norjassa 26 % ja Ruotsissa 19 % kokonaismarkkinoista. Tanskassa on muita Pohjoismaita hajanaisemmat markkinat, joten Tanskassa Ifin markkinaosuus on vain 5 %. (Markkina-alue ja ympäristö 2012.) Baltian maista If on päässyt Viron markkinajohtajaksi 39 %:lla. Liettuassa ja Latviassa markkinaosuudet ovat noin 10 %. Koko Baltiassa henkilö- ja yritysasiakkaita on yhteensä noin 300 000. (Liiketoiminta-alueet 2012.)

2.2 Liiketoiminta-alueet

Vahinkovakuutusyhtiö Ifillä on Pohjoismaissa kolme eri liiketoiminta-alueita, joita ovat henkilöasiakkaat, yritysasiakkaat ja suurasiaakkaat. Baltian maissa on yksilölliset markkinaolosuhteet, joten Baltia on oma liiketoiminta-alueensa. Henkilöasiakkaat ovat Ifin suurin liiketoiminta-alue, jossa on Pohjoismaissa 3 miljoonaa asiakasta. Henkilöasiakkaiden osuus on noin puolet (48 %) koko vakuutusmaksutulosta. Henkilöasiakkaille tarjotaan monipuolista vakuutusturvaa, johon sisältyvät kodin ja vapaa-ajan asunnon vakuutuksia, auto- ja liikenne vakuutuksia sekä henkilövakuutuksia. Nämä sisältävät lapsi-, tapaturma- ja henkivakuutukset sekä muun omaisuuden, kuten lemmikkien, veneiden, moottoripyörien ja matkailuvaunujen vakuutuksia. Henkilöasiakkaiden palvelussa Ifin vahvuuksia on nopea korvauskäsittely, jonka mahdollistaa Internetin kautta tehtävät vahinkoilmoitukset. 60 % henkilöasiakkaiden ilmoittamista vahingoista käsitellään vuorokauden eli 24 tunnin kuluessa vahinkoilmoituksen saapumisesta. (Liiketoiminta-alueet 2012.)

Ifillä on Pohjoismaissa 330 000 yritys- ja vakuutusasiakasta. Yritysasiakkaita ovat pienet ja keskisuuret yritykset. Yleensä pienemmille yrityksille tarjotaan standardoituja vakuutusratkaisuja, mutta suuremmille yrityksille on tarjolla räätälöityjä ratkaisuja sekä vakuutusneuvontaa. Yritysasiakkaita vakuutetaan Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa, ja ne muodostavat 30 % vakuutusmaksutulosta. Yrityksille tarjotaan vahinkovakuutuksia omaisuus-, vastuu-, moottoriajoneuvo-, henkilö- sekä kuljetusvahinkojen varalta. If tarjoaa myös henki- ja eläkevakuutuksia kumppaneidensa kautta. (Liiketoiminta-alueet 2012.)

Kolmas liiketoiminta-alue on suurasiaakkaat. Tällä liiketoiminta-alueella on noin 1000 asiakasta, ja se kattaa noin 16 % vakuutusmaksutulosta. Suurasiakkaita ovat yritykset, joilla on yli 46 miljoonan euron (yli 500 miljoonan Ruotsin kruunun) liikevaihto ja henkilöstöä yli 500 henkilöä. Useimmilla yrityksillä on liiketoimintaa eri puolilla maailmaa ja etenkin suurasiakkaiden palvelun takaamiseksi Ifillä on toimipisteitä Euroopassakin. Suurasiakkaille tarjotaan omaisuus-, vastuu-, kuljetus- sekä henkilövakuutuksia kuten lakisääteisiä tapaturmavakuutuksia ja henkilöstön sairashoitovakuutuksia. (Liiketoiminta-alueet 2012.)

2.3 Visio ja arvot

Vahinkovakuutusyhtiö Ifin nimi on lähtöisin englannin kielen sanasta if (suom. jos). Nimi viittaa ajatukseen ”jos jotain tapahtuu”. Kansainvälinen nimi sopii yhtiön visioon. (Historia 2012.) Ifin visiona on olla Pohjoismaiden ja Baltian johtava vahinkovakuuttaja. Vision saavuttamisen edellytyksenä ovat tyytyväiset asiakkaat, kattava asiantuntemus vahinkovakuuttamisesta sekä hyvä kannattavuus. (Visio ja tehtävä 2012.)

Yhtiön arvoina ovat yhteydenpidon helppous, luotettavuus, sitoutuneisuus sekä uudistava ajattelu (Arvot 2012). Asiakkaan tulee saada helposti yhteyttä henkilöstöön, jonka tulee olla luotettavaa, avuliasta ja asiantuntevaa. Myös luottokelpoisuus on pidettävä hyvänä, jotta yhtiö menestyy kilpailussa. (Strategia 2012.)

Yhtiö pyrkii täyttämään toiminnassaan eettiset, lainsäädännölliset sekä liiketaloudelliset vaatimukset. If haluaa näkyä yhteiskunnallisesti, joten yhtiö osallistuu erilaisiin yhteiskunnallisiin keskusteluihin. Yhtiön tärkeimpänä kohderyhmänä sponsoritoiminnassa ovat lapset ja nuoret, joten tämän teeman siivittämänä onkin pyritty mm. parantamaan liikenneturvallisuutta koulujen ympärillä erilaisin tempauksin. (Yhteiskuntavastuu 2012.) If toimii myös sponsorina erilaisille yhteiskunnallisille järjestöille, kuten esimerkiksi Suomen Urheiluliitto Ry:lle sekä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirille. Yhtiön sponsoritoiminta tähtää estämään syrjintää ja toimimaan eristäytymistä vastaan. (Ifin sponsoritoiminta 2012.)

3 Vahingon korvaaminen

Kun lähdetään selvittämään vahingonkorvausvastuuta, on ensin mietittävä, tarkastellaanko tilannetta sopimusperusteisen vastuun vai sopimuksen ulkopuolisen vastuun nojalla (Hemmo 2005, 10). Sopimuksen ulkopuolisen vahingon korvaamiseen sovelletaan vahingonkorvauslain säännöksiä. (VahL 1:1 §). Sopimusperusteinen vastuu taas liittyy sopimusoikeuteen ja siinä on erilaiset säännöt kuin sopimuksenulkoisessa vahingon syntymistilanteessa (Virtanen 2011, 10).

Sopimusperusteisen korvausvastuun käyttötilanteita ovat tilanteet, joissa suoritusvelvollinen osapuoli ei täytä sopimusvelvoitettaan asianmukaisesti, esimerkiksi valmistetussa tuotteessa tai palvelussa on virhe. Vahingonkorvaus sopimusrikkomuksissa on yksi oikeuskeino, jota sopimuskumppani voi käyttää oikeuksiensa turvaamiseen. Sopimusperusteisessa vastuussa on yleensä kysymys varallisuusvahinkojen korvaamisesta, mutta joissakin tapauksissa sen perusteella voidaan hyvittää myös henkilö- ja esinevahinkoja. (Hemmo 2005, 299.) Yleensä korvattavaksi voi tulla sopimusrikkomuksen aiheuttamat reklamaatio- ja selvittelykustannukset, sivullisella teetetystä oikaisusta johtuneet kulut, hinnanero suorituksen markkina-arvoon nähden, tulon menetys tai muu sopimukseen perustuneesta luottamuksesta johtuva välillinen vahinko. (Hemmo 2006, 451.) Pääsääntönä sopimusrikkomusten yhteydessä on täyden korvauksen periaate. Vahinkoa kärsinyt sopijapuoli on taloudellisesti saatettava siihen asemaan, jossa hän olisi, jos sopimus olisi täytetty oikein. (Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, 89.) Myös sopimusperusteisessa korvausvastuussa on erilaisia vastuuperusteita. Pääasiassa johtavana vastuuperusteena pidetään käännettyyn todistustaakkaan perustuvaa tuottamuvastuuta. Vahingon aiheuttajan tulee näyttää, että vahingon estäminen on ollut hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella. Tämä on verrattavissa sopimuksenulkoisessa vahingonkorvaustilanteessa ilmenevään ankaraan vastuuseen. (Hemmo 2005, 300.)

Sopimuksenulkoisessa vahingonkorvaustilanteessa taas noudatetaan vahingonkorvauslakia ja eräitä erityislakeja. Näissä tilanteissa vahingonaiheuttaja on usein korvausvelvollinen sellaiselle taholle, jota hän ei ole edes koskaan ennen vahingon sattumista tavannut, ja jonka kanssa hänellä ei ole mitään sopimusta. (Virtanen 2011, 10.) Sopimuksen ulkopuolisessa tilanteessa vahingonkorvausvastuu yleensä syntyy, kun rikotaan jotain alalla vallitsevaa huolellisuusnormia. Huolellisuusnormilla tarkoitetaan sitä, että tehdään jotain, mitä ei pitäisi tehdä tai laiminlyödään eli jätetään tekemättä jotain, mitä pitäisi tehdä. Edellä mainituista tilanteista syntyy moitittava menettely, josta vahingon syntyessä seuraa korvausvastuu. (af Hällström & Ijäs 2010, 16.)

Vahingonkorvausoikeus on vahinkojen korvaamista koskeva oikeudenala. Vahingonkorvausoikeudessa on pääasiassa kyse siitä, kuinka vahingosta aiheutuneet seuraukset jaetaan vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsijän kesken. Pääsääntönä voidaan pitää, että vahinkoa kärsinyt kantaa itse vahinkonsa ja siitä aiheutuvat seuraukset. Jotta vahinkoa kärsinyt voi saada vahingonkorvausta toiselta, tulee siihen olla oikeusjärjestyksessä hyväksytty peruste. Sopimus-kumppanille aiheutunut vahinko korvataan sopimusoikeuden normien mukaan ja muulle kuin sopimus-kumppanille aiheutunut vahinko korvataan vahingonkorvauslain tai jonkin erityislain mukaan. (Saarnilehto 2007, 13.) Vahingonkorvauksen vastuuperusteita voivat olla esimerkiksi toisen virhe, huolimattomuus, laiminlyönti eli moitittava menettely taikka laissa säädetty tai oikeuskäytännön mukainen vastuuperuste. Yksinkertaisesti muotoiltuna vahingonkorvausoikeuden perussääntö on: syyllisen on korvattava toiselle aiheutettu vahinko. (af Hällström & Ijäs 2010, 16.)

Vahingonkorvauslaki on toissijainen yleislaki, jota käytetään täydentämään muita lakeja silloin, kun niiden perusteella ei voida suoraan ratkaista korvauskysymystä (Virtanen 2011, 11). Vahingon korvaaminen voi perustua kirjoitettuun lakiin tai oikeuskäytäntöön. Korvaussäännöt ottavat yleensä kantaa siihen, kuka on velvollinen korvaamaan, kenellä on oikeus saada korvausta, mitä kaikkea korvataan ja paljonko maksetaan. (Saarnilehto 2007, 13.)

Vahingonkorvausoikeus on laaja oikeudenala ja käytännön tilanteet voivat olla kovin erilaisia. Pelkästään laista ei välttämättä löydy tyhjentävää vastausta käytännön tilanteeseen. Sen vuoksi oikeuskäytäntö on tunnettava. Vahingonkorvauksen perustana on kysymys vastuuperusteista, vastuuperusteen ja vahingon välisestä syy-yhteydestä sekä siitä, mitä tarkoitetaan vahingolla ja korvattavalla vahingolla. Koska vahingonkorvauksen perusteena ovat aina nämä seikat, olisi tärkeää pyrkiä niiden kohdalla mahdollisimman yhdenmukaiseen sääntelyyn (Virtanen 2011, 11.)

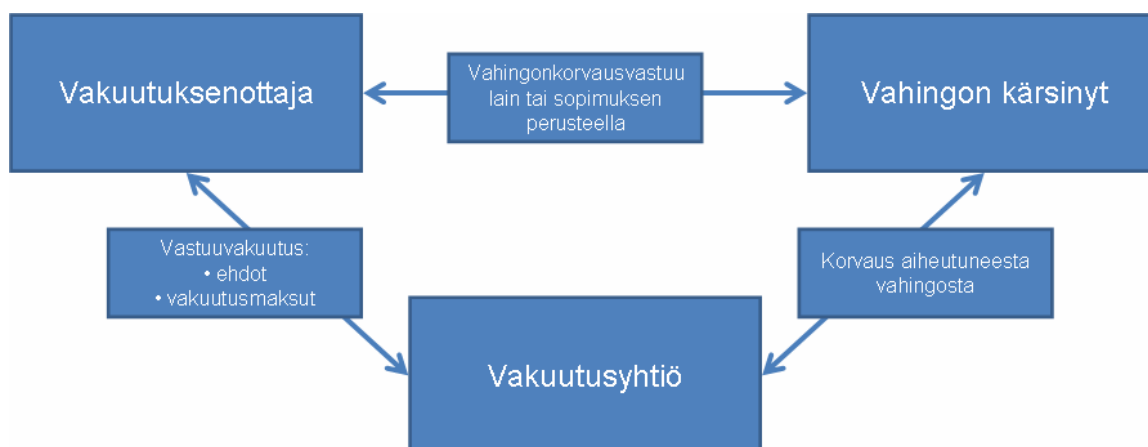
3.1 Mikä on vahinko?

Lähtökohtaisesti vahinko-käsite on niin laaja erilaisten vahinkotilanteiden vuoksi, että on turha määritellä käsitettä kattavasti tai edes hakea suljettua määritelmää sille. Vahinko voi olla esimerkiksi oikeudellinen vahinko. Oikeudellisella vahingolla tarkoitetaan tapahtumaa, jossa jonkun oikeudellista asemaa on loukattu ja tästä voi seurata korvausvastuu. (Virtanen 2011, 8.) Vahinko on vahingon kärsineen kannalta negatiivinen, ulkopuolisesta syystä aiheutunut tapahtuma. Esinevahingossa tämä negatiivisuus voi ilmetä esimerkiksi esineen arvon alenemisella tai omaisuuden tuhoutumisella. Henkilövahingossa negatiivisuus ilmenee vahinkoa kärsineen loukkaantumisenä tai pahimmassa tapauksessa kuolemana. (Virtanen 2011, 7.) Määriteltäessä vahinko-käsitettä tulkintaamme vaikuttaa myös se, miltä näkökannalta asiaa katsomme. Vahingonkärsijän mielestä kaikki hänen kannaltaan ikävät tai haitalliset seuraukset ovat vahinkoja. Näin määriteltäessä vahinko-käsite sisältäisi myös immateriaaliset vahingot, kuten esimerkiksi pettymyksen, mielipahan ja haitan. (Virtanen 2011, 8.)

Vahinko-käsitettä käytetään myös, kun puhutaan vakuutustapahtumana käsiteltävästä vahingosta. Vakuutustapahtumana käsiteltävä vahinko sisältää samat elementit kuin vahingonkorvauskelpoinen vahinko. Vahingon tulee olla vakuutetun kannalta jollain tavalla negatiivinen tapahtuma, mutta vahinkoa tarkastellaan vakuutus sopimuksen mukaisesti. Vahinkoa vakuutustapahtumana tarkastellaan sen mukaan, onko vahinko vakuutuksen tarkoittama vahinko, ja kattavatko vakuutusehdot tällaisen vahingon vai ei. (Virtanen 2011, 7.)

3.2 Vakuutusten rooli vahingonkorvauksessa

Vakuutuksia ei voida sivuuttaa vahingonkorvausoikeutta tarkasteltaessa, koska vakuutukset liittyvät kiinteästi vahingonkorvausoikeudelliseen ajatteluun ja vakuutusten korvausoikeudellinen merkitys on suuri. Käytännössä vakuutusten ja vahingonkorvausnormien yhteys ilmenee korvausvastuun kautta. (Hemmo 2005, 6.) Vastuuvakuutus on suoraan vahingonkorvausvastuuseen vaikuttava vakuutuslaji. Vastuuvakuutuksessa sovitaan vakuutuksenottajan mahdollisen vahingonkorvausvastuun kattamisesta vastuuvakuutuksen perusteella vakuutusmäärän ja vakuutuksen ehtojen mukaisesti. (Virtanen 2011, 60.) Usein korvausvastuu kohdistuu vastuuvakuutuksien kautta vahingon aiheuttajalta tämän vahinkovakuutusyhtiölle, eikä tällöin korvausvastuuta jää vahingon aiheuttajalle kuin mahdollisen vakuutuksen omavastuun verran. Käytännössä vahingonkorvausprosessi usein jääkin vahingonaiheuttajan vastuuvakuutusyhtiön sekä vahinkoa kärsineen väliseksi oikeussuhteeksi. (Hemmo 2005, 6-7.) Kuvio 1 selventää vastuuvakuutuksen osapuolia, sitä mihin korvausvastuu perustuu sekä miten korvauksen suorittaminen hoidetaan.



Kuvio 1: Vahinkoa kärsinyt, vakuutuksenottaja ja vakuutettu (af Hällström & Ijäs 2010, 87; Rantala & Pentikäinen 2009, 473).

3.3 Korvausvastuun perusteet

Jos ei ole vastuuperustetta, ei voi olla korvausvastuutakaan. Sen vuoksi vastuuperusteen selvittäminen on välttämätöntä korvaustilanteissa. Vastuuperusteen lisäksi korvausvastuun edellytyksenä on, että toiminnasta tai laiminlyönnistä on syntynyt jonkinlaista korvattavaa vahinkoa. Tämä tarkoittaa sitä, että ajallisesti teon tai laiminlyönnin on tapahduttava ennen vahinkoa. (Virtanen 2011, 85.)

Vastuuperusteina sopimussuhteen ulkopuolella voi olla tuottamusvastuu, vastuu toisen aiheuttamasta vahingosta sekä tuottamuksesta riippumaton vastuu eli ankara vastuu. Tuottamusvastuu syntyy, kun moitittavalla tavalla eli tahallisesti tai huolimattomuudesta rikotaan yleistä huolellisuusvelvoitetta ja näin aiheutetaan vahinko toiselle. Vastuu toisen aiheuttamasta vahingosta voi syntyä esimerkiksi työnantajalle työntekijän aiheuttamasta vahingosta. Työnantajan vastuuta kutsutaan isännänvastuuksi. Ankaaraan vastuuseen ei tarvita tuottamuksellista toimintaa. Ankara vastuu on tuottamuksesta riippumatonta toimintaa, ja vahingonkorvausvastuu voi ankaran vastuun nojalla syntyä lainsäädännön tai oikeuskäytännön luoman oikeusohjeen nojalla ilman, että vahinko olisi aiheutunut kenenkään tuottamuksesta. (af Hällström & Ijäs 2010, 16.)

3.3.1 Tuottamus

Vahingonkorvauslain mukaan se, joka tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttaa toiselle vahingon, on velvollinen korvaamaan sen, jollei vahingonkorvauslaissa säädetä muuta (VahL 2:1 §). Tuottamus on yksi vahingonkorvausoikeuden peruskäsitteitä (Hahto 2008, 1). Tuottamus on todella monimuotoinen käsite eikä sitä voida kuvata yksinkertaisilla säännöillä. Tuottamuksen arviointiin ei voida antaa yleisiä ohjeita, joiden avulla tuottamuksen olemassaolo ratkaistai-

siin, vaan tuottamusta arvioidaan lähes jokaisessa yksittäistapauksessakin oikeudellisen harkinnan mukaan. (Hahto 2008, 69.)

Vahingonkorvausoikeudessa sanaa tuottamus käytetään vaaditun huolellisuuden tasoa kuvaavana käsitteenä, joka sisältää sekä tahallisuuden että huolimattomuuden (Hahto 2008, 1). Jokaiselta edellytetään tietyn tason huolellisuutta elämässään. Tämän huolellisuusvelvoitteen laiminlyöminen on tuottamusta. Yhteiskunnan pelisääntöjen rikkominen voidaan siten katsoa tuottamukseksi menettelyksi ja on täten moitittavaa toimintaa. (Virtanen 2011, 89.)

Tuottamus voi olla eriasteista. Yleinen jako on lievä, tavallinen ja törkeä tuottamus sekä tahallisuus. Eri asteiden väliset rajat ovat liukuvia ja niitäkin tulee arvioida aina tapauskohtaisesti. Normaalisti tuottamusasteella ei ole väliä. Korvausvelvollisuus syntyy vahingonaiheuttajalle jo lievänkin tuottamuksen perusteella. Ainoastaan vakuutuskorvauksen määrää saattaa alentaa tai koko korvaus voidaan evätä, mikäli vahinko on aiheutettu törkeällä tuottamuksella. (Virtanen 2011, 135.)

Tuottamusta voidaan arvioida joko normi- tai riskiperusteisesti. Normiperusteisessa arvioinnissa toimintaa ja sen virheellisyyttä tulkitaan lain tai muun oikeudellisen normilähteen perusteella. Riskiperusteinen arviointi on tapauskohtaista. Tällöin verrataan toiminnan aiheuttaman vahinkoriskin todennäköisyyttä ja mahdollisen vahingon suuruutta toimintaan ja siitä saataviin hyötyihin. (Hahto 2008, 16-17.)

3.3.2 Ankarasta vastuusta

Ankarasta vastuusta ja tuottamuksesta on selkeä ero: tuottamuksesta tarvitaan huolimattomuus tai laiminlyönti, mutta ankarasta vastuusta tätä ei tarvita. Ankarasta vastuuseen ei liity tuottamuksesta arviointia, vaan ankara vastuu on tuottamuksesta riippumaton. Tällöin vahinkoa kärsineen ei tarvitse osoittaa vahingonaiheuttajan toimineen huolimattomasti, tai että tämä olisi laiminlyönyt jonkin asian tekemisen. Ankarasta vastuusta kautta korvattavissa vahingoissa syy-yhteys voi olla tavallista laajempaa, mutta kuitenkin syy-yhteyttä vaaditaan kaikilta vastuutilanteilta. (Virtanen 2011, 162-163.) Ankarasta vastuusta alaan kuuluu yleensä koneen, laitteen tai kiinteistön omistajan, yleisen tilan ja alueiden pitäjän sekä tien ja kadun kunnossapitäjän vastuu. Usein näissä ankarasta vastuusta alaan kuuluvissa tilanteissa korvausvelvollisuus seuraa vain siitä, että vahingon aiheuttaneen seikan turvallisuus on omistajan vastuulla ja turvallisuuspuute on ollut olemassa. Omistajan ei tarvitse edes olla tietoinen turvallisuuspuutteesta tai laitteen mahdollisesta piilevästä virheestä tai puutteesta joutuakseen ankarasta vastuusta nojalla korvausvelvolliseksi. (Hahto 2008, 7; Hahto 2008, 86.)

Korvausvastuusta voi vapautua ainoastaan, mikäli pystyy näyttämään toteen, ettei mitään virhettä tai puutetta ole ollut (Hahto 2008, 7). Yleinen linja ankaran vastuun perusteella tul-kittavissa tapauksissa on ollut, ettei vahingonaiheuttaja ole vapautunut korvausvastuusta, vaikka hän osoittaisi olleensa niin huolellinen kuin vain voidaan odottaa. Käytännössä vastuu esimerkiksi kiinteistöjen liukkauden torjunnan osalta on jo "ankaraa". Jos vahinkoa kärsinyt liukastuu kiinteistöyhtiön kunnossapitoalueella, on kiinteistöyhtiö korvausvelvollinen ankaran vastuun nojalla. Ainoana poikkeuksena voi olla vahingonkärsineen oma myötävaikutus vahingon syntyyn törkeällä huolimattomuudella. Tämän toteen näyttäminen vahingon jälkeen on usein haastavaa. (Virtanen 2011, 162-163; Hemmo 2005, 106.)

Lainsäätäjä on asettanut joillekin tiettyä toimintaa harjoittaville tahoille ankaran vastuun toimintansa seurauksista. Pääasiassa tällaisia toimintoja on aikojen kuluessa pidetty vaarallisina, joten näin toimintoihin on haluttu liittää ankara vastuu. Esimerkkeinä ankaran vastuunlainsäädännöstä ovat ydinvastuu-, ympäristövahinko- ja raideliikennelaki. (Virtanen 2011, 175-176.) Esimerkiksi raideliikenteenharjoittaja on vastuussa aiheuttamistaan vahingoista, jos vahinko aiheutuu raidekulkuneuvon käyttämisestä raideliikenteeseen (RaidelVastL 3 §). Raide-liikennevahinkoina korvataan ankaran vastuun perusteella raidekulkuneuvon törmäämisestä tai suistumisesta aiheutuneet vahingot sekä matkustajavahingot jotka johtuvat esimerkiksi raidekulkuneuvon äkillisestä liikkeestä sekä raidekulkuneuvon noustessa ja siitä poistuttaessa sattuneet vahingot. (Virtanen 2011, 175.)

3.3.3 Isännänvastuu

Työnantaja, usein oikeushenkilö, on vastuussa työntekijänsä aiheuttamasta vahingosta. Tätä kutsutaan isännänvastuuksi. (Hemmo 2005, 53.) Vahingonkorvauslain mukaan työnantajan tulee korvata vahinko, jonka työntekijä työssään virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttaa. Työnantajan asemassa pidetään myös sitä, joka antaa tehtävän suoritettavaksi itsenäiselle yrittäjälle, joka on rinnastettavissa toimeksiantosuhteen pysyvyyden, työn laadun ja muiden olosuhteiden perusteella työntekijään. (VahL 3:1 §.) Näissä tapauksissa vahingon on aiheuttanut työntekijä tai siihen rinnastettavassa asemassa toiminut tuottamuksellaan ja korvausvastuu siirtyy vastuuvolliselle työntöantaja-aseman perusteella (Hemmo 2005, 53).

Suomessa oikeusajattelussa on painotettu, ettei työsuorituksen delegointi työntekijälle voi vähentää tai poistaa toimeksiantajan vastuuta. Jos isännänvastuuta ei olisi, jäisi korvausvastuu vahingosta vahingon välittömästi aiheuttaneelle työntekijälle. Tämä ei olisi edullinen tilanne vahinkoa kärsineellekään, sillä isännänvastuun kautta useissa tapauksissa maksukykyisempi työnantaja asetetaan korvausvastuuseen eikä korvausta tulla peräämään maksukyvyttömämmältä vahingon varsinaiselta aiheuttajalta. (Hemmo 2005, 54-55.) Mikäli työntekijä on aiheuttanut vahingon lievää tuottamusta suuremmalla tuottamuksella, voi työnantaja periä

korvauksesta kohtuulliseksi katsotun osan takaisin vahingon aiheuttajalta. (VahL 4:1 §) Isännävastuuta sovelletaan työnantajan, julkisyhteisön tai muun henkilön tuottamuksella aiheuttamiin vahinkoihin silloin, kun vahingon välittömänä aiheuttajana on työntekijä, itsenäinen yrittäjä, joka on rinnastettavissa työntekijään huomioiden toimeksiantosuhteen pysyvyys sekä työn laatu, julkisyhteisön työntekijä tai julkisyhteisöön virka- tai palvelussuhteessa oleva henkilö tai henkilö, joka suorittaa laissa määrättyä tehtävää esimerkiksi viranomaisen määräyksestä tai luottamustoimensa puolesta. Isännävastuu ulottuu myös oppilaitoksen oppilaisiin. (Hemmo 2005, 54-55.)

3.4 Syy-yhteys vahingonkorvausoikeudessa

Korvausvastuun syntymiseksi sekä tuottamusvastuussa että ankarassa vastuussa täytyy teon tai toiminnan ja vahingon välillä olla syy-yhteys. Kenenkään vastuulle ei voida laittaa sellaisia vahinkoja, jotka olisivat syntyneet hänen toiminnastaan tai menettelystään riippumatta. (Hemmo 2005, 109.) Vahingonkorvauslaissa on jätetty vahinkotapahtuman ja vahingon välinen syy-yhteys avoimeksi. Syy-yhteyttä ei ole määritelty, eikä vahingonkorvauslaissa ole vaatimuksia siitä, millainen syy-yhteys tulee vahingon aiheuttaneen teon ja syntyneen vahingon välillä olla. Vahingonkorvauslain 6 luvun 1 §:n mukaan syy-yhteyden puuttuminen kuitenkin on korvausvelvollisuuden poistava tekijä. (Saarnilehto 2007, 37-38.)

Vahingonkorvausoikeudessa syy-yhteyttä mietittäessä kiinnitetään eniten huomiota tapahtumaketjujen sisältämiin ihmisten tekoihin ja laiminlyönteihin (Hemmo 2005, 111). Tekoja tarkasteltaessa tutkitaan, miten jokin tietty teko on muuttanut tapahtumakulkuja ja olisiko vahinko sattunut ilman kyseistä tekoa. Laiminlyöntiä arvioitaessa mietitään, mitä henkilö olisi voinut tehdä tai mitä henkilön olisi pitänyt tehdä estääkseen vahingon syntyminen. (Virtanen 2011, 337.) Yksinkertaisimmillaan syy-yhteyttä voidaan arvioida miettimällä, olisiko vahinko syntynyt ilman tätä tuottamuksellista tekoa tai laiminlyöntiä, joka kyseessä olevassa tapauksessa on tapahtunut. Mikäli vahinko olisi sattunut joka tapauksessa ilman tuottamuksellista menettelyäkin, ei syy-yhteyttä ole, eikä korvausvelvollisuutta synny. (Hahto 2008, 17.) Vahingon tulee kuitenkin olla jotenkin ennalta arvattavissa vahingonaiheuttajan kannalta. Etäisten ja ennalta arvaamattomien vahinkojen ei katsota olevan syy-yhteydessä tekoon. (Virtanen 2011, 434.)

3.5 Korvattava vahinko

Toinen asiakokonaisuus vastuuperusteen tarkastelun jälkeen on se, onko teko tai toiminta aiheuttanut korvauskelpoista vahinkoa. Vaikka henkilö olisi toiminut tuottamuksellisesti, se ei automaattisesti johda vahingonkorvausvelvollisuuteen. Täytyy selvittää, onko menettely aiheuttanut kenellekään vahinkoa ja onko aiheutunut vahinko jostain syystä korvauskelvoton.

(Hemmo 2005, 11.) Korvattavalla vahingolla tarkoitetaan vahinkoa, joka on vahingonkorvauslain tai jonkun muun lain perusteella korvattava. Korvattava vahinko on usein eri asia kuin itse vahinko. Vahinko on vahingon kärsineen mielestä usein mikä tahansa vahinkotapahtumaan liittyvä negatiivinen seuraus. Kaikkea tällaista ei kuitenkaan korvata. Esimerkkinä korvausvastuun ulkopuolelle jäävästä vaatimuksesta on korvausvaatimus henkisestä kärsimyksestä esinevahingon yhteydessä. Korvauskäsittelyssä onkin ensin mietittävä, onko vahinko korvattava vai ei, ja millaisia vahinkoseurauksia vahingosta on aiheutunut, ovatko ne aineellisia vai aineettomia. Korvattavaa vahinkoa on jouduttu rajaamaan, koska muuten korvausvastuu voisi muodostua liian raskaaksi. (Virtanen 2011, 371.)

3.5.1 Esinevahinko ja esinevahingon korvauksen määrä

Vahingonkorvauslaissa todetaan, että esinevahinkona korvataan esineen korjauskustannukset ja vahingosta aiheutuneet muut kulut sekä arvonalennus taikka tuhoutuneen tai hukatun esineen arvo. Myös tulojen tai elatuksen vähentyminen esinevahingon johdosta, voi tulla korvattavaksi. (VahL 5:5 §.) Esinevahingoiksi luetaan esineen vahingoittuminen, tuhoutuminen ja hukkaantuminen. Myös esineen tilapäinen joutuminen pois sen käyttäjältä voi tulla korvatuksi esinevahinkona. (Saarnilehto 2007, 160.)

Lähtökohta vahingonkorvauslain mukaan korvauksen saamiselle on, että vahinkoa kärsinyt on velvollinen näyttämään hänelle aiheutuneen vahingon toteen. Näin ollen vahinkoa kärsineen velvollisuus on näyttää, minkälaista vahinkoa ja kuinka paljon hän on kärsinyt. (Virtanen 2011, 374.) Esinevahinkona voidaan korvata esineen korjauskulut tai tuhoutuneen tai hukatun esineen arvo (Virtanen 2011, 456). Korjaus on kuitenkin hoidettava niin, ettei tarpeettomia kustannuksia korjauksesta synny. Korjauksen tason tulee olla sellainen, että esineen kunto tulee vastaamaan sitä, mitä se oli ennen vahinkotapahtumaa. Mikäli esinettä ei saada korjatuksi yhtä hyvään kuntoon, kuin mitä se oli ennen vahinkoa, on vahingonkärsijällä oikeus saada rahallista korvausta esineen arvonalentumisesta. Jos esine on tuhoutunut, ja sen tilalle hankitaan uusi vastaava esine, tulee korvauksessa huomioida uuden esineen pidempi käyttöikäodotus sekä se, että esine voi olla arvokkaampi uusien ominaisuuksien vuoksi. Jälleenhankintahintaa ei korvata, vaan hyvitys vastaa menetetyn kohteen varallisuusarvoa vahinkohetkellä. Vahingonkärsijän ei kuitenkaan ole pakko hankkia uutta esinettä tuhoutuneen tilalle, vaikka hän saisi korvauksen tuhoutuneen esineen arvosta. (Hemmo 2005, 199-200.)

Vahingonkorvauksen tulee saattaa vahingonkärsinyt samaan asemaan, jossa tämä olisi, jos vahinkoa ei lainkaan olisi sattunut (Virtanen 2011, 372). Vahingonkorvauksen tulee olla täyden korvauksen suuruinen. Korvauksen tulee hyvittää vahinkoa kärsineelle koko hänelle aiheutunut menetys. Vahingonkorvausoikeudessa on tunnettu rikastumiskielto, jonka mukaan va-

hinkoa kärsinyt ei saa etua vahingosta, vaan korvauksen tulee olla todellisen menetyksen suuruinen. (Hemmo 2005, 144.)

3.6 Vahingonkärsijän oma myötävaikutus vahinkoon

Joissain tapauksissa vahingonkärsijä voi myötävaikuttaa itse vahingon syntyyn tai jopa haluta vahingon tapahtuvan esimerkiksi vakuutuskorvauksen toivossa. Tavallisimmin myötävaikutus vahingonkärsijän puolelta on vahingonrajoittamistoimenpiteiden laiminlyönti. (Virtanen 2011, 512.) Esimerkiksi vahinkoa kärsineen tulee vahingonrajoittamiseksi ryhtyä heti vesivahingon ilmettyä kuivatus- ja siivoustoimenpiteisiin, jottei vesivahinko pääse laajenemaan ja aiheuttamaan laajempia kosteusvaurioita. Lähtökohta myötävaikutusarvioinnille on, että jokaiselta edellytetään normaalin huolellista omien etuuksien suojaamista, ja tämän velvollisuuden laiminlyönti voi vähentää vahingonaiheuttajan korvausvastuuta (Hemmo 2005, 208).

Vahinkoa kärsineen oma myötävaikutus ilmenee hänen omana moitittavana menettelynään vahinkoon johtaneessa tapahtumaketjussa ja vahingon jälkeen. Yleensä tässä on kyse vahingonkärsineen tuottamuksesta eli huolimattomuudesta, jolloin vahingonkärsijä on omalla huolimattomuudellaan ollut osasyylinen vahingon syntyyn. Tuottamus vahinkoa kärsineen puolelta voi viitata ennen vahinkoa sekä sen jälkeen ilmenneisiin tapahtumiin. Tuottamusta näissä tapauksissa arvioidaan kuten missä tahansa muussakin tapauksessa, eli olisiko vahinkotilanteessa vahingonkärsijä toimiessaan toisin voinut estää tai vähentää vahinkoa. Tätä arvioitaessa otetaan huomioon kyseisen vahingonkärsijän kyky ja taidot vahingon estämiseksi ja rajoittamiseksi. (Virtanen 2011, 512-513.)

Tässä yhteydessä on tärkeää huomioida, että vahingon kärsijän myötävaikutus vahingon syntyyn on eri asia kuin vakuutuspetos. ”Joka hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudettoman vakuutuskorvauksen sytyttää tuleen palovakuutetun omaisuuden, on tuomittava, jollei hän lisäksi vakuutuskorvauksen saamiseksi syyllisty samaa omaisuutta koskevaan petosrikokseen tai sellaisen rikoksen yritykseen, vakuutuspetoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi” (RL 36:4 §). Vakuutuspetoksessa vakuutuksenottaja tai vakuutettu tahallisesti toimii väärin saadakseen vakuutuskorvauksen. Myötävaikutuksessa vahinkoa kärsinyt ei ole itse aiheuttanut vahinkoa, mutta ei myöskään ole rajoittanut vahingon seurauksia.

4 Vastuuvakuutus

Vakuutukset jaetaan yleensä kahteen ryhmään, henkilö- ja vahinkovakuutuksiin. Henkilövakuutukset kohdistuvat luonnollisiin henkilöihin, kun taas vahinkovakuutukset kattavat esinevahingon tai muun varallisuusvahingon aiheuttaman menetyksen. Vahingonkorvausvelvollisuuden varalle otettua vakuutusta kutsutaan vastuuvakuutukseksi. (af Hällström & Ijäs 2010, 86.)

Vastuuvakuutus liittyy tiiviisti vahingonkorvausoikeuteen, sillä vastuuvakuutusta käytetään, kun vakuutuksenottaja joutuu vahingonkorvauslain mukaan kolmatta henkilöä kohtaan vahingonkorvausvelvolliseksi ja joutuu suorittamaan tälle korvauksen aiheutuneesta vahingosta. Tällöin vastuuvakuutuksenantaja korvaa vahingon suoraan vahinkoa kärsineelle vakuutuksenottajan puolesta vahingonkorvausoikeuden säännösten mukaisesti. (Hoppu & Hemmo 2006, 315.) Korvausvastuu ja sen määrä perustuu vahingonkorvauslainsäädäntöön, mikäli vakuutusehdoissa ei ole muuta sovittu (Rantala & Pentikäinen 2009, 472).

Vastuuvakuutus poikkeaa tavallisesta vahinkovakuutuksesta siten, että korvauksen saaja on ennalta määräämätön sivullinen eli kolmas osapuoli, eikä vakuutuksenottaja kuten yleensä (Rantala & Pentikäinen 2009, 472). Vastuuvakuutus poikkeaa myös toiminnaltaan muista vakuutuksista. Esimerkiksi palovakuutuksessa vakuutuksenantajan ja vakuutuksenottajan kesken sovitaan, mikä omaisuus vakuutetaan, kuinka suuresta summasta ja minkä vahingon varalta. Vastuuvakuutuksessa riski on vahingonkorvausvelvolliseksi joutuminen. Tällöin vastuuvakuutuksesta sovittaessa tiedetään vahingon aiheuttaja (vakuutuksenottaja tai muu vakuutettu, esimerkiksi vakuutuksenottajan työntekijä), mutta ei tiedetä, miten vahinko sattuu, kenelle tai mille omaisuudelle eikä vahingon määrästäkään ole etukäteen tietoa. (af Hällström & Ijäs 2010, 86.)

Vastuuvakuutuksen perusteella voidaan korvata vakuutus kirjassa mainitussa toiminnassa vakuutuksen voimassaoloalueella toiselle aiheutettu vahinko, josta vakuutuksenottaja on voimassaolevan oikeuden mukaan korvausvastuussa (Rantala & Pentikäinen 2009, 473). Voimassa olevalla oikeudella tässä tarkoitetaan vallitsevaa oikeuskäytäntöä sekä kaikkia niitä lakeja, jotka sääntelevät vahingonkorvausvastuuta. Vastuuvakuutus seuraa lainmukaista vahingonkorvausvelvollisuutta eli korvausten perusteet ovat yleisessä oikeuskäytännössä ja lainsäädännössä määritettyinä, eikä vain vakuutusehdoissa kuten muissa vakuutuksissa. Vastuuvahingon korvattavuutta ei siis voida ratkaista vain vakuutusehtojen mukaan, vaan vastuuvakuutuksen korvausten maksun edellytyksenä on voimassa olevan oikeuden mukainen vahingonkorvausvelvollisuus. Huomioitavaa on, että vakuutusyhtiön korvausvastuu voi olla vahingonkorvausvelvollisuutta rajoitetumpi vastuuvakuutuksen vakuutusehtojen kautta. (af Hällström & Ijäs 2010, 87.)

4.1 Yrityksen toiminnan vastuuvakuutus

Yritys on vastuussa toiminnassaan toisille aiheutetuista vahingoista. Vastuu voi syntyä myös sopimuskuppaneita tai omia työntekijöitä kohtaan. Yritys on vastuussa myös työntekijöidensä työssään toisille aiheuttamista vahingoista vahingonkorvauslaissa mainitun isännän vastuun perusteella. Yrityksen on Suomen lainsäädännön sekä oikeuskäytännössä vakiintuneiden säännösten mukaan järjestettävä toimintansa niin, ettei siitä aiheudu vahinkoa ulkopuolisille, yri-

tyksen sopimuskumppaneille tai yrityksen työntekijöille. Yritys voi joutua vastuuseen aiheuttamastaan vahingosta vahingonkorvauslain tai muun erityislain, kuten tuotevastuulain, nojalla. Yrityksen toiminnanvastuuvakuutus kattaa yrityksen toiminnassa toisille aiheutuneet henkilö- ja esinevahingot, joista yritys on voimassa olevan oikeuden mukaan vastuussa. Toiminnanvastuuvakuutus on ensiarvoisen tärkeä kaikille yrityksille. (af Hällström & Ijäs 2010, 124.) Vastuuvakuutuksen perusteella korvattava vahinko voi syntyä esimerkiksi laitteen tai koneen epäkuntoisuudesta, varomattomuudesta valmistus-, asennus-, huolto- tai muussa työssä tai liikekiinteistön puutteellisesta kunnossapidosta (Rantala & Pentikäinen 2009, 476).

Vahinkoa kärsinyt vastuuvakuutuksessa määräytyy vahingonkorvausoikeudellisten säännösten mukaan. Vahinkoa kärsinyt eli mahdollisen korvauksen saaja on ennalta määräämätön, joten sitä ei ole voitu vakuutus kirjassa määrätä, kuten muissa vakuutuksissa, joissa korvauksen saaja on jo ennalta tiedossa. Vakuutuksenottajana pidetään sitä, joka tehnyt vakuutussopimuksen vakuutuksenantajan kanssa. Vakuutettuna pidetään sitä, jonka hyväksi vakuutus on tehty. Vastuuvakuutuksessa vakuutettuna on se, jonka hyväksi vakuutus on otettu vahingonkorvausvelvollisuuden varalta. Yleensä yrityksen tai julkisyhteisön vastuuvakuutus kattaa työntekijöiden aiheuttamat vahingot, mutta tämä ei tee heistä vakuutettuja. Tällöin vastuuvakuutuksesta korvataan työntekijöiden ulkopuolisille aiheuttamat vahingot sen vuoksi, että yritys tai julkisyhteisö voi olla vahingonkorvausoikeuden mukaan isännänvastuun perusteella työnantajan korvausvastuussa työntekijöidensä työssä aiheuttamista vahingoista. (af Hällström & Ijäs 2010, 91.) Osapuolten suhteita on käsitelty luvussa 3.2 ja kuvattu kuviossa 1.

4.1.1 Vahinkoa kärsineen asema

Vahinkoa kärsinyt ei voi kohdistaa korvausvaatimustaan vakuutuksenantajaan, vaikka tietäisi, että vahingon aiheuttajalla olisi vastuuvakuutus kyseisellä vakuutuksenantajalla. Vahinkoa kärsineen tulee hakea korvausta vahingonkorvaussäännösten mukaisesti vahinkoa aiheuttaneelta taholta. Kuitenkin yleensä vakuutuksenottaja korvaushakemuksen saatuaan siirtää vahinkoasian vakuutuksenantajalle käsittelyyn, jolloin käytännössä korvaus tulee maksettavaksi vakuutuksen antajalta suoraan vahinkoa kärsineelle. (Hoppu & Hemmo 2006, 323.)

Vahinkoa kärsineellä on VSL 67 §:n mukaan tietyissä erikoistapauksissa oikeus hakea korvausta suoraan vakuutuksenantajalta. Vastuuvakuutuksessa vakuutussopimuksen mukainen korvaus voidaan vaatia suoraan vakuutuksenantajalta, jos vakuutuksen ottaminen on perustunut lakiin tai viranomaisen määräykseen tai, jos vastuuvakuutuksesta on ilmoitettu vakuutetun elinkeinotoimintaan liittyvässä markkinoinnissa. Jos vakuutettu on asetettu konkurssiin tai on muutoin maksukyvytön, voidaan korvausta myös tällöin hakea suoraan vakuutuksenantajalta. (VSL 67 §.)

4.2 Vakuutettu toiminta

Toiminnan vastuuvakuutuksen ehtoissa lukee, että vakuutus koskee vain vakuutuksenottajan vakuutusyhtiölle ilmoittamaa ja vakuutuskirjaan merkittyä toimintaa tai tuotetta. Vastuuvakuutuksen rajoitusehtojen mukaan vastuuvakuutus ei kata vahinkoja, jotka aiheutuvat muunlaisesta toiminnasta tai tuotteista, kuin mitä vakuutuskirjaan on merkitty. Vakuuttamattomasta toiminnasta aiheutunut vahinko ei tule näin ollen vastuuvakuutuksen perusteella korvattavaksi. Vakuutusta tehtäessä ja yrityksen muuttuessa (esimerkiksi yrityksen laajentaessa toimintaansa) on hyvä selvittää yrityksen toiminta ja toimiala, jottei osa toiminnasta jäisi vakuuttamatta. (af Hällström & Ijäs 2010, 93.)

Jotta vahinko tulisi toiminnan vastuuvakuutuksen perusteella korvattavaksi, vahingonkorvausvelvollisuus tulee lain mukaan olla olemassa ja aiheutetun vahingon tulee myös olla aiheutettu vakuutussopimuksen tarkoittamasta toiminnasta. Esimerkiksi remonttimiehelle voidaan tehdä vastuuvakuutus, joka kattaa remonttialaan liittyvien vahinkojen korvausvastuun, mutta yksityishenkilönä aiheutettu tai täysin erilaiseen toimintaan kuin alaan liittyvä vahinko ei kuulu vastuuvakuutuksen korvauspiiriin. (Rantala & Pentikäinen 2009, 474.)

4.3 Vastuuvakuutuksen ajallinen ulottuvuus

Vastuuvahingoissa usein vahinkoa aiheuttaneen teon tai laiminlyönnin ja vahingon havaitsemisen tai korvausvaateen tekemisen välillä voi kulua hyvinkin pitkä aika, jopa vuosia. Esimerkkinä voisi olla tilanne, jossa putkiliikkeen asentaja tekee asennusvirheen vuonna 2008, putki alkaa vuotaa 2009, vuoto todetaan 2010, korvausvaatimus putkiliikkeelle esitetään 2011. (Rantala & Pentikäinen 2009, 474.) Vastuuvakuutuksen ajallisella ulottuvuudella tarkoitetaan erilaisia sääntöjä, joiden perusteella vastuuvakuutuksen ehtoissa on määritelty vakuutustapahtuman eli vahingon sattumisajankohdan määräytyminen ja näiden perusteella vahinko voidaan kohdistaa tiettyyn vakuutuskauteen. Usein vastuuvahingot ovat erilaisia syntytaivoiltaan, minkä vuoksi on tärkeää ratkaista, millä perusteella ne kohdistuvat eri vakuutuskausiin ja mahdollisesti jopa eri vakuutuksenantajiin. Vastuuvakuutuksen kattaman vahingon ajallista ulottuvuutta voidaan vakuutusehdoissa määritellä pääsääntöisesti kolmella eri tavalla: toteutamis-, tapahtumis- ja vaatimisperiaatteilla. (af Hällström & Ijäs 2010, 94.) Kuviossa 2 on esitetty, kuinka ajallisen ulottuvuuden eri periaatteet toimivat.

Vakuutuskausi 1	Vakuutuskausi 2	Vakuutuskausi 3	Vakuutuskausi 4	aika
<i>Vahinko aiheutettu</i>	<i>Vahinko tapahtuu</i>	<i>Vahinko ilmenee</i>	<i>Korvausvaatimus esitetään</i>	
	<u>Korvausehto:</u> tapahtumis- periaate (occurrence)	<u>Korvausehto:</u> toteamis- periaate (manifestation)	<u>Korvausehto:</u> vaatimus- periaate (claims made)	

Kuvio 2: Vastuuvakuutuksen ajallinen ulottuvuus (af Hällström & Ijäs 2010, 95-98).

Yleensä vakuutusyhtiöt käyttävät pienillä ja keskisuurilla yrityksillä toteamis- eli ilmenemisperiaate -ehtoa (manifestation). Tämä tarkoittaa sitä, että vahinko kuuluu siihen vakuutuskauteen, jolloin vahinko ilmenee tai se todetaan. Joskus tämä on sama vakuutuskausi kuin se, jolloin vahinko (esimerkiksi virheellinen asennustyö) tapahtui, mutta ei aina. Tämän ehdon mukaan ei ole väliä, milloin vahinko on aiheutunut, tärkeintä on se, milloin vahinko todettiin. Tämän ehdon hyvänä puolena mainittakoon, että vakuutuskauden aikana ilmitulleet vahingot on varmasti katettu vastuuvakuutuksella. (af Hällström & Ijäs 2010, 95.)

Tapahtumis- eli sattumisperiaate (occurrence) on kansainvälisesti käytetty ehto yritysten toiminnan- ja tuotevastuuvakuutuksissa. Suomessa tätä vakuutusehtoa käyttävät suuryritykset. Tapahtumisperiaatteen mukaan vastuuvakuutus kattaa vakuutuskauden aikana sattuneet vahingot. Tapahtumisella tässä vakuutusehdossa tarkoitetaan vahingollisen seurauksen syntymistä kuten esimerkiksi esineen rikkoutumista. Virhe tai laiminlyönti, joka on johtanut esineen rikkoutumiseen, on voinut tässäkin tapauksessa tapahtua jo huomattavasti aiemmin, vaikka jo ennen vakuutuskauden alkua. Myös vahingon toteaminen voi sattua vasta vakuutuskauden jälkeen, mutta vahinko katetaan siitä vastuuvakuutuksesta, joka on ollut voimassa vahingon sattumisen aikaan. Tapahtumisperiaatteen hyvä puoli on, että maksaessaan vakuutusmaksun vakuutusnottaja voi olla varma, että sen vakuutuskauden aikana ilmitulleet vahingot on katettu vakuutuskauden aikana sekä periaatteessa rajattomasti tulevaisuudessakin, koska vakuutus ei ole riippuvainen vahingon havaitsemisajankohdasta eikä siitä, milloin vahingonkorvausvaatimus tehdään. Tosin välillä vahingon tapahtumishetki voi olla vaikeaa määrittää. Esimerkiksi asbestin aiheuttamat vahingot "tapahtuvat" pitkän ajan kuluessa, kun henkilöt altistuvat asbestille. Tällöin on vaikeaa määrittellä vahingonkorvausoikeudellisesti, milloin vahinko tapahtui ja mistä vastuuvakuutuksesta vahinko on korvattava. Vakuutusyhtiön kannalta tapahtumisperiaatteen mukaan katettu vastuuvakuutus voi olla huono, koska vakuutusmaksu voi ajan kuluessa osoittautua liian vähäiseksi, etenkin sellaisissa vahingoissa, jotka ilmenevät vasta pitkän ajan kuluessa itse vahinkotapahtumasta. (af Hällström & Ijäs 2010, 96.)

Vaatis- eli ilmoitusperiaatteen (claims made) mukaan laadittu vakuutus kattaa vakuutuskauden aikana vakuutuksenottajalle tai vakuutusyhtiölle ilmoitetut vahingot huolimatta siitä, milloin itse vahinko on sattunut. Tämä vakuutusehto on hyvä siitä syystä, että vakuutusmäärä vastaa arvioitua riskiä ja vaikeasti arvioitavien vahinkojen (kuten edellä mainittu asbestivahinko) tapahtumispäivällä ei ole varsinaisesti mitään väliä. Ilmoitusperiaatteen mukaista vastuuvakuutusta käyttävät Suomessa yleensä kemian ja lääkealan toiminnan- ja tuotevastuuvakuutukset sekä hallintoelinten vastuuvakuutukset. Kemian ja lääkealan aiheuttamat vahingot voivat tulla selville niin pitkän ajan kuluttua, että ilmoitusperiaatteen mukainen vastuuvakuutus on tälle alalle ainoa hyvä ratkaisu. (af Hällström & Ijäs 2010, 97-98.)

4.4 Vakuutusmäärä ja omavastuu

Omaisuusvakuutuksissa on mahdollista määritellä vakuutettavalle kohteelle arvo ja sen mukaisesti vakuuttaa kohde. Vastuuvakuutuksissa tämä on mahdotonta, koska toiminnasta tai tuotteista toiselle aiheutuvan vahingon suuruutta on etukäteen hyvin vaikeaa arvioida. Tämän vuoksi vastuuvakuutuksissa on pyritty käyttämään vakioituja vakuutusmääriä. Toiminnan- ja tuotevastuuvakuutuksissa käytetään vakuutusmääränä yleensä 500 000 tai 1 000 000 euroa vahinkoa kohti. Suurten, kansainvälisten yritysten vakuutuksissa tämä vakuutusmäärä on soveltavissa. Yleensä suuret kansainväliset yritykset sopivat vakuutusmääräkseen kymmeniä, jopa satoja miljoonia euroja. Välttämättä suurilla kotimaisillakaan yrityksillä vakioitu vakuutusmäärä ei ole riittävä, vaan vakuutusmäärä määritellään vakuutuksenottajan toiminnan laajuuden ja riskialttiuden mukaan. Myös vakuutuksenottajan maantieteellinen levinneisyys vaikuttaa vakuutusmäärään. Jos vakuutuksenottaja voi johtua korvausvelvolliseksi USA:ssa hänen vakuutusmääränsä tulee olla huomattavasti korkeampi kuin yrityksellä, joka toimii vain Euroopassa. (af Hällström & Ijäs 2010, 102-103.)

Vastuuvakuutuksissa olevalla omavastuulla on tärkeä merkitys. Ensinnäkin se vähentää vakuutuksenantajalle siirrettävää riskiä ja tätä kautta myös alentaa vakuutuksenottajan vakuutusmaksua. Omavastuu on tärkeä myös siksi, että sen avulla lisätään vakuutuksenottajan ja tämän palveluksessa olevien tietoisuutta heidän mahdollisesta riskistään. Tämän toivotaan ohjaavan heidän toimintaansa riskin välttämiseksi tai ainakin riskin minimoimiseksi. (af Hällström & Ijäs 2010, 103.)

4.5 Vastuuvakuutuslajit

Yritysten vastuuvakuutuksia on kolmenlaisia: yrityksille tarkoitettuja vastuuvakuutuksia, jotka kattavat yrityksen toiminnasta aiheutuvat esine- ja henkilövahingot, yrityksille tarkoitettuja varallisuusvastuuvakuutuksia sekä yrityksen johdolle tarkoitettuja varallisuusvastuuvakuutuksia. Vastuuvakuutukset eivät ole päällekkäisiä. Esimerkiksi varallisuusvastuuvakuutuksesta ei

korvata esine- ja henkilövahinkoja. Tämän vuoksi yrityksellä tulee olla katettuna juuri ne vastuuriskit, joita yritys haluaa vakuuttaa. Välttämättä yksi vastuuvakuutus ei riitä. (af Hällström & Ijäs 2010, 123.)

Vastuuvakuutuksen ehdot on kirjoitettu täysin erilaisilla kuin muissa vakuutuksissa. Yleensä vakuutuskirjaan on kirjattu vakuutettu omaisuus ja erilaiset vahinkotapahtumat, joiden mukaan korvaus suoritetaan. Vastuuvakuutuksen ehdoissa mainitaan, että vahinkotapahtumat, joista vakuutuksenottaja on lain mukaan korvausvastuussa, korvataan, ellei niitä ole erikseen rajattu vakuutuksen ulkopuolelle. Vastuuvakuutuksissa korvattavien vahinkotapahtumien kirjaaminen olisi lähes mahdotonta, koska vakuutuksenottaja voi joutua vahingonkorvausvelvolliseksi monin eri tavoin. (af Hällström & Ijäs 2010, 123.)

4.6 Vastuuvakuutuksen rajoitusehdot

Mikään vakuutusyhtiö ei ole koskaan halunnut vakuuttaa vakuutuksenottajan koko vahingonkorvausvelvollisuutta, vaan vastuuvakuutuksiin liittyy aina rajoitusehtoja. Tähän on monia syitä, mutta yhtenä tärkeimpänä syynä mainittakoon, että koko riskin vakuuttaminen voisi johtaa piittaamattomaan riskikäyttäytymiseen (tahalliset teot, välinpitämättömyys) ja tällöin vastuuvakuutusta käytettäisiin väärin. (af Hällström & Ijäs 2010, 123-124.)

Vastuuvakuutuksen rajoitusehdoilla on tarkoitus sulkea ulkopuolelle ensinnäkin sellaiset vahinkotilanteet, joissa ei ole kysymys vahingonkorvauksesta ja toiseksi sellaiset tilanteet, joita ei ole muuten tarkoituksenmukaista korvata vastuuvakuutuksesta. Vastuuvakuutuksen yksi tärkeimmistä rajoitusehdoista koskee itselle aiheutettua vahinkoa. Kukaan ei voi olla vahingonkorvausvelvollinen itselleen, joten kaikki vakuutuksenottajalle itselleen aiheutetut vahingot jäävät vastuuvakuutuksen ulkopuolelle. (Hoppu & Hemmo 2006, 318.)

Yleisesti vastuuvakuutuksien ulkopuolelle on rajattu myös vahingot käytettävänä olevalle omaisuudelle ja työn kohteelle, sopimusvastuuseen perustuvat vahingot, ympäristövahingot, kosteus- ja tulvimisvahingot, louhinta- ja räjäytystyöstä aiheutuvat vahingot, potilasvahingot ja työtapaturmat sekä liikennevahingot. Kolmea viimeksi mainittua vahinkolajia varten on Suomessa olemassa lakisääteiset vakuutukset, joten nämä vahingot tulevat katetuiksi lakisääteisten vakuutuksien perusteella. Ympäristövahinkoja ei vastuuvakuutus kata, koska useimmat ympäristövahingot syntyvät hyvin pitkän ajan kuluessa ja niiden riskiä on todella vaikea arvioida. Kosteusvahingoissa on sama ongelma kuin ympäristövahingoissa: ne syntyvät hitaasti ja niiden riskiä on lähes mahdotonta arvioida etukäteen. (af Hällström & Ijäs 2010, 126-143.) Vastuuvakuutuksesta on nimenomaan haluttu rajata ulkopuolelle hitaasti aiheutuneiden vahinkojen korvaukset (Hoppu & Hemmo 2006, 320). Tulvimisesta aiheutuvat vahingot ovat ennakoitavissa, sillä usein ne syntyvät rakennuksen virheellisyyden vuoksi. Kosteudesta ja tulvi-

misesta aiheutuvat vahingot olisivat hyvin usein estettävissä vakuutuksenottajan huolto- tai korjaustoimenpiteillä ja vahingot aiheutuvatkin näiden toimenpiteiden laiminlyönnistä. Kosteus- ja tulvimisvahingot voivat kuitenkin tulla vastuuvakuutuksesta korvattavaksi, mikäli vahingon syynä on rakennukseen tai laitteeseen äkillisesti ja odottamattomasti syntynyt vika tai puute. (af Hällström & Ijäs 2010, 138-143.)

Vastuuvakuutuksesta on suljettu ulkopuolelle myös tahallisesti tai törkeällä tuottamuksella aiheutetut vahingot sekä sakot tai muu sakon kaltainen seuraamus. (af Hällström & Ijäs 2010, 144.)

5 Haltuun uskottu omaisuus

Vastuuvakuutuksessa on useita rajoitusehtoja, kuten edellä on mainittu, mutta yksi keskeisimmistä vastuuvakuutuksen rajoitusehdoista on se, ettei vastuuvakuutus korvaa sellaista vahinkoa, joka aiheutuu vakuutetun huolenpitovelvollisuuden alaiselle omaisuudelle (Haltuun uskottu omaisuus 2011). Tämä haltuun uskotun omaisuuden rajoitusehto on haluttu tuoda vastuuvakuutuksiin väärinkäytösten estämiseksi sekä siksi, ettei vakuutetun käyttämiä esineitä ole haluttu saattaa eriarvoiseen asemaan sen mukaan, ovatko ne vakuutuksenottajan omia vai muutoin hänen käytössään (Hoppu & Hemmo 2006, 318).

Vakuutustoiminnassa tämä rajoituskohta on ollut vaikea selvittää vakuutuksenottajille konkreettisesti ja ymmärrettävästi ja siksi tämän ehtokohdan rajoituspiiriin lukeutuvat vahingot ovat johtaneet usein erimielisyyksiin vakuutuksenottajan ja -antajan kesken. Korvausratkaisuja on käsitelty usein vakuutuslautakunnassa asti. Jatkuvat erimielisyydet tämän rajoituskohdan soveltamisessa ovat asettaneet vakuutuksenantajille korkeat vaatimukset, jotta rajoituskohta tulisi selvitettyä vakuutuksenottajalle riittävän selkeästi vakuutuksentekohetkellä. Jotta erimielisyyksiltä säästyttäisiin, on kehitetty erityisehto, jolla voidaan täydentää lähes jokaisen toimialan vastuuvakuutusta. Erityisehdon sisältävästä vakuutuksesta korvataan haltuun uskotulle omaisuudelle aiheutuneet vahingot. (Haltuun uskottu omaisuus 2011.) Tämä opinnäytetyöni keskittyy vahinkotapauksiin, jossa vakuutuksenottajalla (yrityksellä) ei ole ollut vastuuvakuutusta täydentävää erityisehtoa, joka korvaisi haltuun uskotulle omaisuudelle aiheutuneet vahingot.

5.1 Haltuun uskotun omaisuuden rajoitusehto

Vahinkovakuutusyhtiö Ifin yritysten toiminnanvastuuvakuutusturvaehdon 201 mukaan vakuutusturva ei korvaa käsiteltävän, huolehdittavan tai muutoin haltuunotetun taikka -uskotun omaisuuden vahinkoja (Vastuuvakuutusturvaehto 201:Toiminnanvastuu 2012).

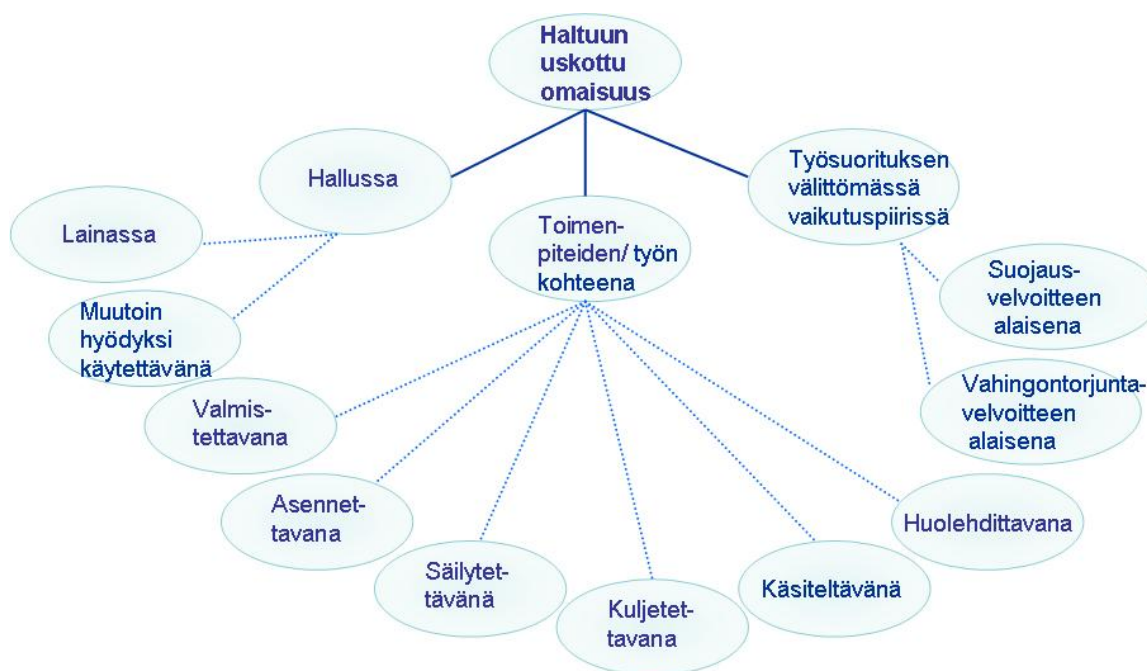
Rajoitusehto tarkoittaa siitä, että vahinkoa ei korvata, jos: "Vahinko kohdistuu omaisuuteen, joka on vahingon aiheuttaneen teon tai laiminlyönnin tapahtuessa vakuutuksenottajan tai tämän työntekijän

- hallussa, lainassa tai muutoin hänen hyödykseen käytettävänä

- tai jonkun muun tämän lukuun valmistettavana, asennettavana, säilytettävänä, kuljetettavana tai muulla tavoin käsiteltävänä, huolehdittavana tai toiminnan kohteena

- suojaus- tai vahingontorjunta veloitteen alaisena, kun otetaan huomioon vakuutuksenottajan toiminnan tai vahinkoa aiheuttaneen työsuorituksen luonne tai sen välitön vaikutuspiiri" (Vastuuvakuutusturvaehto 201: Toiminnanvastuu 2012).

Rajoitusehto on kolmiosainen. Vastuuvakuutuksen korvauspiirin ulkopuolelle on rajattu haltuun uskottu omaisuus, itse toiminnan kohde ja sen välitön vaikutuspiiri sekä suojaus- ja vahingontorjuntaveloitteen alainen omaisuus (Haltuun uskottu omaisuus 2011). Kuviossa 3 kuvataan haltuun uskottu omaisuus -rajoitusehdon sisältöä ja rakennetta. Näitä käsitellään tarkemmin seuraavissa luvuissa.



Kuvio 3: Haltuun uskotun omaisuuden käsite.

5.2 Haltuun uskotun omaisuuden rajoitusehdon soveltaminen

Seuraavaksi tarkastelen edellä olevassa kuviossa ilmeneviä vastuuvakuutuksen rajoitusehdon kohtia. Peilaan näihin liittyviä tulkintoja Vakuutuslautakunnan ratkaisemiin vahinkotapauksiin ja lautakunnan päätöksiin.

5.2.1 Hyödyksi käytettävänä oleva omaisuus

Vastuuvakuutuksen keskeinen lähtökohta sekä yritysten että yksityisten henkilöiden vastuuvakuutuksissa on, ettei vastuuvakuutuksesta korvata vahinkoa, joka aiheutuu vakuutetun huolenpitovelvollisuuden alaiselle omaisuudelle. Ehtokohta koskee vuokrattua, lainattua ja myös muuta omaisuutta, joka on ollut vastaavalla tavalla vakuutetun hyödyksi käytettävänä. Ehdolla halutaan taata, ettei esineen vuokralle ottaja tai lainansaaja ole esineen omistajaa paremmassa asemassa ja ettei vastuuvakuutusta käytetä väärin. (af Hällström & Ijäs 2010, 126.) Ilman tätä ehtokohtaa voitaisiin vastuuvakuutuksella vakuuttaa omaa omaisuutta sopimalla jonkun toisen kanssa esineen käytöstä jälkikäteen vahingon jo tapahduttua. Vastuunjako tulisi selvästi sopia esineen omistajan ja vuokraajan tai lainaajan kesken. Tällaisen omaisuuden vakuuttaminen esinevakuutuksella vahinkojen varalta on suositeltavaa, koska toiminnan vastuuvakuutus ei niitä korvaa. (Haltuun uskottu omaisuus, yksityiskohtainen ohje 2011.)

Vakuutuslautakunnan lausunto VKL 665/94 koskee hyödyksi käytettävälle omaisuudelle sattunutta vahinkoa. Tapauksessa vakuutuksenottajayhdistys oli vuokrannut rock-tapahtumaan äänentoistolaitteita ja -palveluita äänentoistofirmoilta A Oy:ltä ja B Oy:ltä. Tapahtuman aikaan oli satanut vettä, jolloin katoksen saumoista oli valunut vettä äänentoistolaitteiden päälle vaurioittaen niitä. Vakuutuksenottajana toiminut yhdistys haki korvauksia vahingoista vastuuvakuutuksestaan. Ratkaisussaan VKL toteaa, ettei koko tapahtumaa olisi kyetty järjestämään ilman äänentoistolaitteita. Vakuutuksenottajayhdistys on käyttänyt laitteita hyödykseen eikä sillä ole merkitystä, ovatko laitteet olleet vuokralla tai onko jonkun muun yrityksen työntekijä ollut käyttämässä laitteita vahinkohetkellä. Vahingot eivät ole vakuutuksenottajayhdistyksen toiminnan vastuuvakuutuksesta korvattavissa, koska laitteet ovat olleet vakuutusehtojen mukaan vakuutuksenottajalle hyödyksi käytettävänä. Edellä mainitussa tilanteessa vakuutuksenottajan olisi pitänyt ottaa vuokraamilleen laitteille tapahtuman ajaksi esinevakuutus, joka olisi kattanut aiheutuneen vahingon.

VKL 665/94 tapaus on mielestäni hyvä esimerkki siitä, kuinka vakuutuksenottaja ei ole täysin ymmärtänyt haltuun uskotun omaisuuden rajoitusehdon merkitystä. Ehtokohdan ensimmäinen osa koskee vakuutuksenottajalla hallussa, lainassa tai hyödykseen käytettävälle omaisuudelle sattuneiden vahinkojen rajoitusta. Esimerkissä laitteet ovat olleet vakuutuksenottajalla hyödyksi käytettävänä, vaikka niitä onkin käyttänyt joku toinen henkilö eli laitteet eivät ole olleet vakuutuksenottajalla tai tämän työntekijällä toiminnan kohteena vahingon aikana, mutta vakuutuksenottaja on selvästi hyötynyt laitteista. Laitteisto on mahdollistanut koko rock-tapahtuman järjestämisen, joten ne ovat olleet vakuutuksenottajalle hyödyksi.

5.2.2 Käsiteltävänä ja toiminnan kohteena oleva omaisuus

Vastuuvakuutuksesta ei myöskään korvata vahinkoa, jos vahinko kohdistuu omaisuuteen, joka vahingon aiheuttaneen teon tai laiminlyönnin tapahtuessa oli vakuutuksenottajan tai tämän työntekijän tai jonkun muun tämän lukuun valmistettavana, asennettavana, säilytettävänä, kuljetettavana tai muulla tavoin käsiteltävänä, huolehdittavana tai toiminnan kohteena (Haltuun uskottu omaisuus, yksityiskohtainen ohje 2011). Tämä rajoitusehto on merkittävä niille yrityksille, jotka harjoittavat asennus-, huolto-, kunnossapito- tai korjaustoimintaa. Edellä mainituilla toimialoilla käsiteltävänä ja toiminnan kohteena olevalle omaisuudelle sattuneet vahingot kuuluvat yrityksen tavanomaisiin liikeriskeihin eikä näiden kattamista vastuuvakuutuksella ole pidetty tarkoituksenmukaisena. (af Hällström & Ijäs 2010, 126-127.)

Vakuutuslautakunta on todennut, että "käsiteltävänä olevan" omaisuuden vahingoittumiseen liittyy suuri riski, jonka pitäminen vastuuvakuutuksissa johtaisi suurempiin vakuutusmaksuihin. Tämän vuoksi "käsiteltävänä" ja "huolehdittavana olevalle" omaisuudelle aiheutetut vahingot on voitu rajata vastuuvakuutuksen korvauspiirin ulkopuolelle. (Haltuun uskottu omaisuus, yksityiskohtainen ohje 2011.)

Vakuutuslautakunnan tapauksessa 842/04 vakuutuksenottaja S-seura ry järjesti musiikkitapahtuman. Musiikkiesityksiä järjestettiin eräässä kartanossa ja kirkossa. Kartanossa seuran talkooväki oli siirtänyt keramiikkatöitä konserttien vuoksi ja tässä yhteydessä kaksi keramiikkatyötä rikkoutui. Myös kirkossa soittajien tieltä siirretty lasinen alttaripöytä oli rikkoutunut. Aiheutuneista vahingoista S-seura ry haki korvausta vastuuvakuutuksestaan. Vakuutusyhtiö oli evännyt korvaukset vahingoista vedoten siihen, että vahingoittunut omaisuus on ollut vakuutuksenottajalla hallussa ja käsiteltävänä vahinkohetkellä. Vakuutuslautakunta katsoi, etteivät esineet olleet vakuutuksenottajan "hallussa" ehdon tarkoittamalla tavalla vahinkohetkellä, kun talkoohenkilöt olivat siirtäneet esineitä, eikä korvausta pidä evätä tämän vuoksi. Lautakunnan mukaan tässä tapauksessa talkoohenkilöt olivat vakuutuksenottajana olleen seuran lukuun siirtäneet rikkoutuneita esineitä. Vahinko on syntynyt lautakunnan mukaan, koska keramiikkaesineet on siirretty niitä uhanneen vaaran välttämiseksi. Vakuutuslautakunta katsoo, että esineet ovat olleet sitä vastoin vakuutuksenottajalla "käsiteltävänä" vahinkohetkellä, joten korvausta ei tule suorittaa vakuutuksenottajan vastuuvakuutuksesta ehtojen mukaisesti. Vakuutuksen antaja sekä Vakuutuslautakunta päätyivät vakuutuksenottajan kannalta kielteiseen korvauspäätökseen ja eväsivät vahingon korvauksen. Vakuutuslautakunta katsoi, että vakuutusyhtiö oli evännyt korvauksen väärällä perusteella. Vakuutuslautakunnan mukaan esineet siis olivat olleet vakuutuksenottajalla "käsiteltävänä" vahinkohetkellä, eivätkä "hallussa", kuten vakuutusyhtiö on väittänyt.

Rajoitusehdon mukaan ei korvata vahinkoa jos, vahinko on aiheutettu omaisuudelle, joka oli vahinkoa aiheuttaneen teon tai laiminlyönnin aikana työn kohteena tai huolehdittavana (af Hällström & Ijäs 2010, 127). Esine on voitu jo palauttaa sen omistajalle vahinkotapahtuman ilmetessä. Vahinko jää vahingonaiheuttajan vastuuvakuutuksen korvauspiirin ulkopuolelle. Vahingon syy eli teko tai laiminlyönti on tapahtunut jo silloin, kun esine on ollut vakuutusnottajan hallussa tai hyödyksi käytettävänä, joten tämä ehtokohta pätee myös myöhemmin ilmeneviin vahinkoihin. (af Hällström & Ijäs 2010, 127.)

Myöhemmin ilmenevistä vahingoista hyvä esimerkki on VKL 755/05, jossa vakuutusnottaja on ruiskuttanut E.L.:n kaurapellolle kesäkuussa rikkakasvien torjunta-ainetta. Vakuutusnottaja oli vahingossa levittänyt pellolle väärää ainetta eikä tätä heti ole huomattu. Väärän aineen johdosta kaurasato tuhoutui. Sadon tuhoutuminen on aiheuttanut E.L.:lle maataloustuotteen menetyksen sekä satomenetyksen. Korvausta on haettu vakuutusnottajan vastuuvakuutuksesta. Vakuutuslautakunta on ratkaisussaan päätenyt siihen, että torjunta-ainetta levitettäessä rikkakasvit, kaura sekä pellon maapohja on ollut vakuutusnottajan huolehdittavana ja toiminnan kohteena. Vaikka vahinko on ilmennyt myöhemmin, vakuutusnottajan teon ja toiminnan loputtua, on itse vahinko sattunut jo silloin, kun pelto on ollut vakuutusnottajan huolehdittavana ja työn kohteena. Tällaista vahinkoa ei korvata vakuutusnottajan vastuuvakuutuksesta rajoitusehdon mukaisesti.

5.2.3 Työn kohde

Ehtokohdan mukaan korvaamatta jää vahinko, jos omaisuus on ollut vakuutusnottajan fyysisen työsuorituksen kohteena vahingon sattuessa. Merkityksetöntä on se, perustuuko toiminta toimeksiantoon vai ei tai onko työsuoritus vastikkeellista. (af Hällström & Ijäs 2010, 127.) Työn kohde vaihtelee työsuorituksen mukaan ja sitä voi olla joissakin tapauksissa vaikea määrittää. Työsuoritus voi olla välitön suoritus, esimerkiksi valmistaminen, asennus, korjaus, kuljettaminen, säilyttäminen tai mikä tahansa muu käsittely. (Haltuun uskottu omaisuus, yksityiskohtainen ohje 2011.)

Autokorjaamoilla haltuun uskotun omaisuuden rajoitusehto on hyvin harmillinen ja tuottaa ongelmia, mikäli heillä ei ole laajennusta vastuuvakuutuksessaan. Työn kohteen määritelmä on vakuutuslautakunnan tapauksessa VKL 83/95 laaja. Tapauksessa vahingonkärsineen henkilöautoon oli vaihdettu uusi tuulilasi vakuutusnottajayrityksessä. Tuulilasin vaihtamisen jälkeen satoi paljon vettä ja kahden viikon kuluttua vaihtotyöstä vahingonkärsineen auton sähkölaitteissa ilmeni häiriöitä. Kun asiaa tutkittiin, havaittiin, että auton sisätiloihin pääsi sadevettä, joka vaurioitti auton sisätiloja ja siellä olevia sähkölaitteita. Vakuutusnottajayritykseltä haettiin korvausta auton sisätiloihin tulleista vahingoista. Vakuutuslautakunta katsoi, että tässä tapauksessa koko henkilöauto on ollut vakuutusnottajayrityksen työn kohteena,

kun vakuutuksenottaja on vaihtanut autoon tuulilasin. Koska vahinko aiheutui omaisuudelle, joka vahinkohetkellä oli vakuutuksenottajan työn kohteena, ei vahinko kuulu vakuutusehtojen mukaan vakuutuksen korvauspiiriin.

Myös vahinkotapauksessa VKL 856/97 työn kohdetta on ajateltu laajemmin kuin vakuutuksenottaja osaa odottaa. Vahinkotapahtumassa ilmastointikoneen tulopuhaltimen moottorin nopeudenmuuntajasta jäi yksi vaihe kytkemättä. Tällöin moottori rikkoontui eikä ilmastointikone enää toiminut. Korvausta haettiin sähköasentajan vastuuvakuutuksesta. Ilmastointikone on kokonaisuudessaan muodostanut sähköteknisesti toimivan kokonaisuuden, johon moottori sekä nopeudenmuuntaja kuuluvat. Vakuutuslautakunta on katsonut, että vahinko on kohdannut asennettavaa työkohdetta eikä korvauksia vastuuvakuutuksen perusteella tule maksaa.

Kahdessa edellä kuvatussa tapauksessa koko esine, auto ja ilmastointikone, on katsottu vakuutuksenottajan työn kohteeksi huolimatta alkuperäisestä toimeksiannosta. Molemmat työn kohteet ovat kuitenkin olleet kokonaisuuksia, joten Vakuutuslautakunnan tulkinnan mukaan voidaan ajatella, että teknisen kokonaisuuden muodostava esine on työn kohdetta huolimatta siitä, korjataanko sitä kokonaisuudessaan vai vain tiettyä osaa.

Työn kohdetta selvitettäessä on tilaajan ja toimittajan tekemästä toimeksiantosopimuksesta hyötyä, mikäli siihen on määritelty työn kohde riittävän selkeästi, jotta sitä voidaan käyttää myös vakuutussuojan määrittelyyn. Tässä on huomioitava, ettei laajoissa korjaustöissä urakkaan sisältyvä työ ole automaattisesti korvauspiirin ulkopuolella, vaan vain se omaisuus, joka itse työsuorituksen liittyy ja on kulloisenkin työsuorituksen riskin kannalta työkohde. Esineeseen kohdistunut fyysinen työsuoritus voi olla päättynyt, jolloin esine ei enää ole työkohde, mutta tällöin esineestä voi tulla vakuutuksenottajan huolehdittavaa omaisuutta. (af Hällström & Ijäs 2010, 128.)

VKL 666/1996 kuvastaa tällaista vahinkotapahtumaa, jossa tarkasta toimeksiantosopimuksesta on vahingon sattuessa ollut hyötyä. Yritys oli tilannut elementtien nostotyön nosturiliikkeeltä. Nosturi oli nostanut jo kaksi elementtiä. Kolmatta elementtiä nostettaessa nosturin tuki petti ja kolmas elementti heilahti kahta aiemmin nostettua elementtiä päin, jolloin kaikki kolme elementtiä vaurioituivat. Nosturiliikkeen työnä oli vain elementtien nostaminen paikoilleen, ja tilaaja itse asensi elementit. Nosturiliike käsitteli vain yhtä elementtiä kerrallaan ja sen tehtävänä oli turvallisesti nostaa elementti paikoilleen. Tämän jälkeen vastuu elementeistä siirtyi taas tilaajalle. Vakuutuslautakunnan mukaan jo paikoilleen laitettut kaksi elementtiä eivät olleet enää nosturiliikkeen käsiteltävänä tai huolehdittavana silloin, kun kolmas, nostovuorossa ollut elementti vaurioitti niitä. Vakuutuslautakunta katsoi, että vastuuvakuutuksesta tulisi korvata kaksi jo paikoilleen nostettua elementtiä, jotka hajosivat työsuorituksen jäl-

keen. Nosturiliike ei ollut enää työsuorituksen loputtua huolehtimisvelvollinen elementeistä, koska työn loppuun suorittamisesta eli asennuksesta vastasi tilaaja.

5.2.4 Huolehdittavana ja säilytettävänä oleva omaisuus

Kun omaisuus ei ole vakuutuksenottajan työkohteena, mutta hänellä on velvollisuus huolehtia, ettei omaisuus vahingoitu, tulee sovellettavaksi rajoitusehdon kohta "huolehdittavana ja säilytettävänä oleva omaisuus". Tilanteita voi olla kahdenlaisia. Ensimmäisessä esimerkissä vakuutuksenottajan toimenpiteisiin kuuluu suojata omaisuus, muttei sitä työsuoritusta, joka itse vahingon lopulta aiheuttaa. Toisessa esimerkissä riittävää suojasta ei ole tehty, ja vahinko sattuu sivulliselle omaisuudelle. Molemmissa tapauksissa vahinko on aiheutettu huolehdittavana olevalle omaisuudelle. Ehtokohta kattaa myös kaikkiin työsuorituksiin liittyvän vahinkojen estämisen työsuorituksen uhkaamalle ympäröivälle omaisuudelle. Se, kuinka kaukana omaisuus on, riippuu työsuorituksesta ja sen vaikutuspiiristä. (Haltuun uskottu omaisuus, yksityiskohtainen ohje 2011.) Esimerkiksi teollisuushallin sisätiloja ruiskumaalilla maalatessa on koko halli sisältöineen joko työn kohteena tai huolehdittavana olevaa omaisuutta, koska ruiskumaalaukseen vaikutuspiiri on laaja ja roiskeet voivat lentää kaikkialle hallissa. Mikäli maalustyö tehtäisiin perinteisesti telalla, olisi huolehdittavana olevaa omaisuutta vain seinien välittömässä läheisyydessä oleva omaisuus, koska maalipisarat eivät normaalisti putoile kovin kauas seinästä. (af Hällström & Ijäs 2010, 129.)

Vaikeasti määriteltävästä työkohteesta sekä siitä, mikä on huolehdittavana olevaa omaisuutta, on hyvänä erimerkinä paperikoneen korjaus (VKL 533/05). Paperikone on iso kokonaisuus. Jos toimeksiantona on ollut paperikoneen osan korjaaminen, nousee kysymys, onko koko paperikone työn kohteena, ja onko koko kone suojausveloitteen alaista omaisuutta korjaustyön ajan. VKL 533/05 mukaan vakuutuksenottaja on ollut korjaamassa U Oy:n paperikoneen vaurioitunutta keskitalan kaksoiskaavinta. Tätä poistettaessa paperikoneesta telan runko oli osunut Belt-telaan. Belt-tela vaurioitui, ja vakuutuksenottaja haki vaurioitumisesta aiheutuneita kustannuksia vastuuvakuutuksestaan. U Oy:n edustaja oli antanut lausunnon, jonka mukaan Belt-telaa ei normaalisti suojata mitenkään, koska suojaus olisi hyvin hankalaa eikä suojauksesta todennäköisesti olisi mitään hyötyä. Myöskään vakuutuksenottajalle toimitetussa huoltokansiossa ei ole puhuttu mitään Belt-telan suojauksesta. Vakuutusyhtiö on katsonut, että Belt-tela on ollut vakuutuksenottajan huolehdittavana ja suojausveloitteen alaisena työsuorituksen aikana, eikä tätä tulisin korvata vakuutuksenottajan vastuuvakuutuksesta edellä mainituista lausunnoista huolimatta. Vakuutuksenottaja valitti päätöksestä vakuutuslautakuntaan. Lautakunnan mukaan paperikone on iso kokonaisuus, ja vakuutuksenottajan työsuoritus on koskenut vain keskitalan kaksoiskaavinta. Vakuutuslautakunta katsoo, etteivät koneen muut osat ole olleet vakuutuksenottajan käsiteltävinä eivätkä huolehdittavina vahinkohetkellä. Vastuuva-

kuutuksen tulisi korvata paperikoneen muulle osalle (Belt-telalle) aiheutunut vahinko vakuutusnottajan vastuuvakuutuksesta.

Huolehdittavana ja säilytettävänä olevan omaisuuden ehtokohtaa Vakuutuslautakunta on tullutkin suppeasti. Kun vakuutusnottajan työsuoritukseen kuuluu luonnollisesti työn kohteen välittömän ympäristön suojaustoimet, on ympäröivä omaisuus ollut ehdon mukaisesti Vakuutuslautakunnan mielestä vakuutusnottajan huolehdittavana. Näissä tilanteissa vakuutusnottajan vastuulle on kuulunut myös huolehtimisvelvollisuus siitä, ettei itse työn kohteena oleva omaisuus vahingoitu. Muu kuin välittömiä suojaustoimia vaativa omaisuus ei yleensä ole lautakunnan mukaan ollut vakuutusnottajan huolehdittavana rajoitusehdon tarkoittamalla tavalla. Vakuutuslautakunnan mukaan rajoitusehtoa ei ole tarkoitus tulkita niin laajasti, että kaikki omaisuus, johon työsuorituksen vaikutus saattaisi kohdistua, voitaisiin katsoa vakuutusnottajan huolehdittavana olevaksi omaisuudeksi eikä kaikkea omaisuutta työsuorituksen vaikutuspiiristä tulisi jättää ehdon mukaan korvauspiirin ulkopuolelle. (af Hällström & Ijäs 2010, 130.)

5.2.5 Suojausveloitteen alainen omaisuus

Vahinkotapahtumassa VKL 466/04 vakuutusnottaja LL Oy:n työntekijä kolhaisi työkalullaan T.S.:n kotiin asennettua WC-laitetta suorittaessaan sitä ympäröivän lattian paikkalaatoitusta. WC-laite rikkoontui, ja LL Oy haki rikkoontumisesta sekä uuden laitteen asennuksesta aiheutuneita kuluja toiminnan vastuuvakuutuksestaan. Vastuuvakuutuksen rajoitusehdon mukaan vakuutusnottajalla on velvollisuus huolehtia, ettei työsuorituksen välittömässä läheisyydessä oleva omaisuus vahingoitu työsuorituksen aikana. Vahinkotapahtumassa LL Oy:n työntekijä työskenteli aivan WC-laitteen vieressä, joten laite oli vakuutusnottajan kannalta suojausveloitteen alaista omaisuutta. Vakuutusnottajan olisi pitänyt suojata WC-laite edelleen vahingon varalta.

Vastuuvakuutuksen rajoitusehto suojausveloitteen alaisesta omaisuudesta vierittää vastuun suojauksen tarpeen arvioinnista vakuutusnottajalle itselleen. Vakuutusnottajan odotetaan työn luonne ja vaikutuspiiri huomioiden tietävän, kuinka laajalla alueella suojausveloitteen alainen omaisuus on. VKL 196/01 tapauksen mukaan vakuutusnottaja oli ollut katkaisemassa metallisia aitatolppia. Sittemmin todettiin usean lähistölle pysäköidyn auton vaurioituneen kipinöistä. Vakuutuslautakunta on todennut, että metallitolppia leikattaessa kipinät voivat lentää useankin metrin etäisyyteen työkohteesta. Tämän vuoksi työkohteen lähistöllä oleva vaurioaltis omaisuus tulisi työn ajaksi suojata jotenkin tai siirtää pois. Lautakunnan mukaan kyseiset 3-4 metrin etäisyydellä olleet autot ovat olleet vakuutusnottajan suojausveloitteen alaisia vakuutusnottajan tekemän työn luonne huomioon ottaen. Vakuutusnotta-

jan olisi pitänyt ammattikokemuksensa puolesta tietää kipinöiden voivan lentää pitkälle ja tämän vahingon estääkseen suojata tai siirtää autot pois ennen työhön ryhtymistä.

Kahdessa edellä mainitussa vahinkotapauksessa vahinko on sattunut työkohteen läheisyydessä sijaitsevalle omaisuudelle. Molemmissa tapauksissa vakuutusnottajan olisi pitänyt suojata työsuorituksen välittömässä läheisyydessä oleva omaisuus. Seuraava esimerkki osoittaa puolestaan, kuinka ehtokohtaa ei saisi tulkita niin suppeasti, että kaikki työsuorituksen läheisyydessä oleva omaisuus olisi vakuutusnottajan huolehtimisvelvoitteen alaista omaisuutta. VKL 787/1996 mukaan S Oy:n työntekijät olivat olleet siltanosturilla nostamassa painavaa sorvia kuorma-auton lavalta pois. Kun sorvia siirrettiin, sorvi putosi auton lavalle, jolloin kuorma-auton lava vaurioitui. Kuorma-auton kuljettaja oli ollut paikalla koko ajan. Korvauksia kuorma-auton vaurioista haettiin S Oy:ltä. Vakuutusyhtiön päätöksen mukaan kuorma-auton lava on ollut vakuutusnottajalla käsiteltävänä ja huolehdittavana vahinkohetkellä, eikä näin ollen vastuuvakuutuksesta makseta korvausta vahingosta. Vakuutuslautakunnan mukaan S Oy:n työntekijät olivat huolehtineet painavasta sorvista ja kuorma-auton kuljettaja kuorma-autosta lavoineen. Painava sorvi piti nostaa varoen, ettei vahinkoja olisi tapahtunut. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kuorma-auton lava olisi ollut S Oy:llä huolehdittavana lastauksen aikana. Kuorma-autosta ja sen lavasta huolehtiminen on kuulunut paikalla olleelle kuorma-auton kuljettajalle. Vastuuvakuutuksesta ei korvata vahinkoa omaisuudelle, joka teon tapahtuessa on tai oli vakuutusnottajan huolehdittavana. Vakuutuslautakunnan mukaan tämä rajoitusehto on epäselvä ja sitä tulkitaan liian suppeasti. Lautakunnan mielestä tässä vahinkotapauksessa kuorma-auton lava ei ole ollut S Oy:n huolehdittavana sorvia nostettaessa. Vakuutusyhtiön tulisi korvata kuorma-auton vahingot S Oy:n vastuuvakuutuksesta.

Suojaus on voitu tehdä asianmukaisesti, mutta se voi pettää tai suojaus voidaan poistaa liian aikaisin, jolloin sattuu vahinko. Myöskään näitä vahinkoja ei korvata vastuuvakuutuksesta. Suojauksen tulee olla riittävä, eikä pelkkä suojausyritys riitä. Tapauksessa VKL 535/1999 suojaus ei ole ollut riittävää, joten vahinko on päässyt tapahtumaan. VKL 535/1999 mukaan vakuutusnottaja oli tehnyt ikkunaremontin liikehuoneistossa, jossa oli hienomekaanisten laitteiden (kameroiden) korjaamo. Ikkuna oli remontin aikana suojattu muovikalvolla, joka oli kiinnitetty katosta, muttei lattiasta tai sivuilta. Pöly oli muovikalvon reunoista päässyt huoneistoon vaurioittamaan laitteita. Vakuutuslautakunta katsoi, ettei suojaus ollut riittävää ottaen huomioon työn laadun sekä huoneistossa olevan omaisuuden pölyherkkyyden. Huoneistossa olleet laitteet ovat olleet vahinkohetkellä vakuutusnottajan huolehdittavana, joten korvausta ei tule maksaa vakuutusnottajan vastuuvakuutuksesta.

6 Johtopäätökset

Haltuun uskotun omaisuuden määritelmä ei ole lainkaan niin selkeä, kuin aluksi ehtoa lukiessa ajattelee. Jokainen vahinkotapahtuma on erilainen ja jokaisessa vahinkotapahtumassa on omat yksityiskohtansa, jotka vaikuttavat vahingon korvattavuuteen. Vaikka työskentelen vahingonkorvausasioiden parissa päivittäin ja luen ehtoja usein, ei haltuun uskottu omaisuus ole lainkaan selkeä. Eriävän korvauslinjan huomaa jopa vakuutusyhtiöiden sekä Vakuutuslautakunnan ratkaisemissa tapauksissa.

Haltuun uskotun omaisuuden ehtokohta on kolmijakoinen. Ehdossa rajataan korvauspiirin ulkopuolelle hallussa oleva omaisuus, työn kohde sekä huolenpitovelvoitteen alainen omaisuus. Tämä jaottelu tekee ehdosta varsin laaja-alaisen ja se kattaa hyvin monenlaisia vahinkotilanteita.

Vakuutuksenottajan on varmasti vaikea ymmärtää, milloin kyseessä on haltuun uskottu omaisuus. Ehtokohta on laaja ja se sisältää niin toiminnan kohteen, hallussa olevan omaisuuden kuin suojausvelvoitteen alaisen omaisuuden. Vahinko voi vaikuttaa korvattavalta, mutta korvaus voidaan evätä rajoitusehdon kohdan mukaan. Edellä kuvatuissa vahinkotapahtumissa VKL 665/94 vakuutuksenottaja on todennäköisesti ajatellut, ettei haltuun uskotun omaisuuden-ehto pätsisi tähän vahinkotapaukseen, koska äänentoistolaitteet eivät olleet vakuutuksenottajan hallussa vahinkohetkellä eikä vakuutuksenottaja käsitellyt laitteita lainkaan. Tässä tapauksessa laaja rajoitusehto epäsi korvauksen sen perusteella, että laitteet olivat vakuutuksenottajalle hyödyksi. Tämä korvauspäätös on ehtokohdan mukainen ja mielestäni hyvä. Laitteiden vuokraaja eli vakuutuksenottaja voisi laiminlyödä vuokratun esineen kunnossapidon ja olla huolehtimatta esineestä, mikäli vastuuvakuutus kattaisi tämän kaltaiset vahinkotapaukset. Vakuutuksenottaja olisi voinut vakuuttaa esinevakuutuksella tapahtuman ajaksi äänentoistolaitteet varmistaakseen niiden vakuutusturvan vahingon sattuessa.

Vakuutuksenottajille sekä korvauskäsittelijöille työn kohteen rajaaminen on varmasti yksi hankalimmista tehtävistä tätä rajoitusehtoa sovellettaessa. Työn kohteena täytyy tarkastella kokonaisuutta eikä vain yhtä osaa esimerkiksi koneesta tai laitteesta. Tosin tämäkään sääntö ei päde aina, kuten vahinkotapauksessa VKL 533/05 huomattiin. Yleensä työn kohteeksi katsotaan kokonaisuus, oli se auto, sähkötekninen kokonaisuus tai muu vastaava. VKL 533/05 mukaan suurten kokonaisuuksien, kuten paperikoneen kohdalla, on kohtuutonta katsoa niitä kokonaisuudessaan työn kohteeksi, jos vain yhtä osaa siitä korjataan. Ristiriitaa toisaalta tässä korvauslinjassa luo se, että vakuutuksenottajan kannalta voisi ajatella autoakin suureksi kokonaisuudeksi. Esimerkiksi vahinkotapauksessa VKL 83/95 vakuutuksenottaja oli korjannut vain auton tuulilasin, mutta silti koko auto, siitä hajonneet sähkölaitteet, katsottiin vakuutusyhtiössä sekä vakuutuslautakunnassa vakuutuksenottajan työnkohteeksi. Rajanveto on korva-

uskäytännöistä ja jopa lautakunnan ratkaisuksista päätellen vaikeaa, eikä työn kohteelle ole muuta rajausta kuin osien muodostama kokonaisuus. Tätä arvioidaan sillä perusteella, mikä on kohtuullista vakuutuksenottajaa ajatellen pitää kokonaisuutena ottaen huomioon laitteen tai koneen koko.

Suojausveloitteen alainen omaisuus on mielestäni erittäin hyvä rajata vastuuvakuutuksen ulkopuolelle sen vuoksi, että tämä ehto kannustaa vakuutuksenottajaa toimimaan huolellisesti sekä huomioimaan työnsä mahdolliset seuraukset muulle, ulkopuoliselle omaisuudelle. Mikäli kaikki omaisuus tulisi vastuuvakuutuksesta korvattavaksi, voisivat yritykset toimia huolettomammin, välittämättä työkohteensa ympärillä olevasta omaisuudesta, ja näin voisi sattua enemmän ulkopuolisten omaisuudelle ikäviä vahinkoja. Tämän rajoituskohdan tulkinta on kuitenkin mielestäni jyrkkää, kun yritys suojata omaisuutta ei riitä korvauksen saamiseksi. Mielestäni korvauslinjaa tulisi väljentää siten, että jos vakuutuksenottaja on yrittänyt suojata ympäröivän omaisuuden riittävän huolellisesti, mutta suojaus on syystä tai toisesta epäonnistunut tai pettänyt kesken työsuorituksen, voitaisiin vahinko korvata vastuuvakuutuksen perusteella. Joissain vahinkotapauksissa vakuutuksenottaja voi yrittää suojata esimerkiksi katto-työn aikana kattoa vesivahingoilta, mutta myrsky voi repiä suojauksen pois. Mielestäni näissä tilanteissa on kohtuutonta jättää korvaus kokonaan vakuutuksenottajan maksettavaksi, kun suojaus on ollut asianmukainen ja suojaus siitä huolimatta yllätyksellisesti epäonnistuu. Jos suojausvelvollisuus on kokonaan laiminlyöty tai suojauksen pettäminen on ennakoitavissa, on ymmärrettävää, että korvaus evätään.

Haltuun uskotun omaisuuden problematiikka on vähenemässä, koska nykyään vastuuvakuutuksiin myydään erikseen haltuun uskotulle omaisuudelle sattuneiden vahinkojen varalta erillinen vakuutusturva. Edelleenkin kaikille toimialoille sitä ei tarjota, koska kuten aiemmin kerroin, joillain toimialoilla haltuun uskotulle omaisuudelle aiheutuneet vahingot ovat toimialaan kuuluvia luonnollisia liikeriskejä. Liikeriskejä ei ole tarkoituksenmukaista kattaa vastuuvakuutuksella.

Lopuksi on tärkeää huomioida vakuutusehtojen perusteella evätyn vahinkotapahtuman korvausvelvollisuus. Vakuutuksenottajat välillä kieltäytyvät maksamasta korvausta vahinkoa kärsineelle, kun saavat tiedon, ettei vahinko ole vastuuvakuutuksen perusteella korvattavissa ja olettavat tämän päätöksen vapauttavan heidät korvausvelvollisuudesta. Vakuutusehtojen perusteella evättävässä vahingossa on tuottamuksella aiheutettu vahinko syntynyt, mutta vakuutusehtojen mukaisesti korvausta ei tulla maksamaan vakuutuksenantajan toimesta. Tärkeää on siis huomioida, että vakuutuksenantajan korvausvelvollisuus ei ole yhtä laaja kuin vakuutuksenottajan. Päätös, ettei vahinko tule vakuutusehtojen mukaan korvattavaksi, ei vapauta vakuutuksenottajaa korvausvelvollisuudestaan.

7 Lopuksi

Opinnäytetyöni aihe löytyi omalta osastoltamme yritysten vastuukorvauksista, arkipäiväisten korvausasioiden parista. Haltuun uskottu omaisuus on vaikea aihe kokeneillekin korvauskäsittelijöille ja vakuutusyhtiöiden päätöksistä haetaan usein muutosta Vakuutuslautakunnalta. Aiheeseen perehtyminen osoitti, että vakuutusyhtiöiden ja lautakunnan korvauslinja on useasti samanlainen. Muutamia poikkeuksiakin löytyi. Pääsääntöisesti kuitenkin vahingot, jotka aiheutuvat hallussa olleelle omaisuudelle, työn kohteelle tai suojausveloitteen alaiselle omaisuudelle, jäävät vastuuvakuutuksen korvauspiirin ulkopuolelle.

Opinnäytetyöprojekti on ollut pitkä, mutta erittäin opettavainen. Olen hyötynyt tästä työstä ja näihin asioihin perehtymisestä ammatillisesti paljon. Oma vahingonkorvausosaamiseni on kasvanut ja oma ajattelutapani vahinkoasioissa on muuttunut. Vahingonkorvauslain perinpohjainen tutkiminen auttaa omassa työssä ja korvauspäätösten tekemisessä. Vastuuvakuutukseen ja sen ominaisuuksiin olin luonnollisesti jo aiemmin työssäni perehtynyt, mutta tähänkin osa-alueeseen uudelleen syvästi paneutuminen oli hyödyllistä. Haltuun uskotun omaisuuden vahinkotapauksia lukiessani ja valikoidessani tuli vastaan hyvin erilaisia tapauksia, jotka kaikki saivat ajattelemaan asioita laajemmin ja eri kannoilta.

Vastuuvakuutukseen liittyviä opinnäytetöitä ei ole tähän mennessä tehty, joten oma työni on ensimmäinen laatuaan. Toivon, että työni avaa lukijoilleen vastuuvakuutuksen aihepiiriä ja erityisesti haltuun uskotun omaisuuden ongelmakenttää. Vastuuvakuutuksen parissa työskentelevät hyötyvät varmasti työn sisällöstä, aiheeseen paneutumisesta ja aihepiirin keskeisten käsitteiden ja kysymysten kokoamisesta yhteen esitykseen.

Lähteet

Kirjat ja painetut julkaisut

- Hahto, V. 2008. Tuottamus vahingonkorvausoikeudessa. Helsinki: WSOYpro.
- Hemmo, M. 2005. Vahingonkorvausoikeus. Helsinki: WSOYpro.
- Hemmo, M. 2006. Sopimusoikeuden oppikirja. Helsinki: Talentum.
- Hoppu, E & Hemmo, M. 2006. Vakuutuslaki. Helsinki: WSOYpro.
- af Hällström, E & Ijäs, H. 2010. Vastuuvakuutus. 2. painos. Helsinki: Finva.
- Rantala, J & Pentikäinen, T. 2009. Vakuutusoppi. 11. painos. Helsinki: Finva.
- Saarnilehto, A. 2007. Vahingonkorvauslaki - Käytännön kommentaari. Helsinki: Edita.
- Virtanen, P. 2011. Vahingonkorvaus- Laki ja käytännöt. Helsinki: Edita.
- Wilhelmsson, T, Sevón L & Koskelo, P. 2006. Kauppalaain pääkohdat. 5.painos. Helsinki: Talentum.

Sähköiset lähteet

- Tietoa Ifistä. 2012. Viitattu 30.9.2012.
<http://www.if.fi/web/fi/tietoaifista/Ifyrityksena/Pages/default.aspx>
- If lyhyesti. 2012. Viitattu 30.9.2012.
<http://www.if.fi/web/fi/tietoaifista/Ifyrityksena/iflyhyesti/Pages/default.aspx>
- Historia. 2012. Viitattu 30.9.2012.
<http://www.if.fi/web/fi/tietoaifista/Ifyrityksena/historia/Pages/default.aspx>
- Markkina-alue ja ympäristö. 2012. Viitattu 30.9.2012.
<http://www.if.fi/web/fi/tietoaifista/Ifyrityksena/markkinaalueemmejaymparistomme/Pages/default.aspx>
- Liiketoiminta-alueet. 2012. Viitattu 30.9.2012.
<http://www.if.fi/web/fi/tietoaifista/Ifyrityksena/liiketoimintaalueet/Pages/Kaikki.aspx#tabAnchor>
- Visio ja tehtävä. 2012. Viitattu 6.10.2012.
<http://www.if.fi/web/fi/tietoaifista/Ifyrityksena/visiojatehtava/Pages/default.aspx>
- Arvot. 2012. Viitattu 6.10.2012.
<http://www.if.fi/web/fi/tietoaifista/Ifyrityksena/arvot/Pages/default.aspx>
- Strategia. 2012. Viitattu 5.10.2012.
<http://www.if.fi/web/fi/tietoaifista/Ifyrityksena/strategia/Pages/default.aspx>
- Yhteiskuntavastuu. 2012. Viitattu 5.10.2012.
<http://www.if.fi/web/fi/tietoaifista/Ifyhteiskunnassa/Yhteiskuntavastuu/Pages/default.aspx>
- Ifin sponsoritoiminta. 2012. Viitattu 5.10.2012.
<http://www.if.fi/web/fi/tietoaifista/Ifyhteiskunnassa/yleista/Pages/default.aspx>

Julkaisemattomat lähteet

Haltuun uskottu omaisuus. 2011.

Haltuun uskottu omaisuus, yksityiskohtainen ohje. 2011.

Vastuuvakuutusturvaehto 201: Toiminnanvastuu 1.1.2012. 2012.

Vakuutuslautakunnan lausunto VKL 665/94.

Vakuutuslautakunnan lausunto VKL 842/04.

Vakuutuslautakunnan lausunto VKL 755/05.

Vakuutuslautakunnan lausunto VKL83/95.

Vakuutuslautakunnan lausunto VKL 856/97.

Vakuutuslautakunnan lausunto VKL 666/1996.

Vakuutuslautakunnan lausunto VKL 533/05.

Vakuutuslautakunnan lausunto VKL 466/04.

Vakuutuslautakunnan lausunto VKL 196/01.

Vakuutuslautakunnan lausunto VKL 787/1996.

Vakuutuslautakunnan lausunto VKL 535/1999.

Kuviot

Kuvio 1. Vahinkoa kärsinyt, vakuutuksenottaja ja vakuutettu (af Hällström & Ijäs 2010, 87; Rantala & Pentikäinen 2009, 473).

Kuvio 2. Vastuuvakuutuksen ajallinen ulottuvuus (af Hällström & Ijäs 2010, 95-98).

Kuvio 3. Haltuun uskotun omaisuuden käsite.